

726

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Nr. 11
November
1997
Hind 7.-

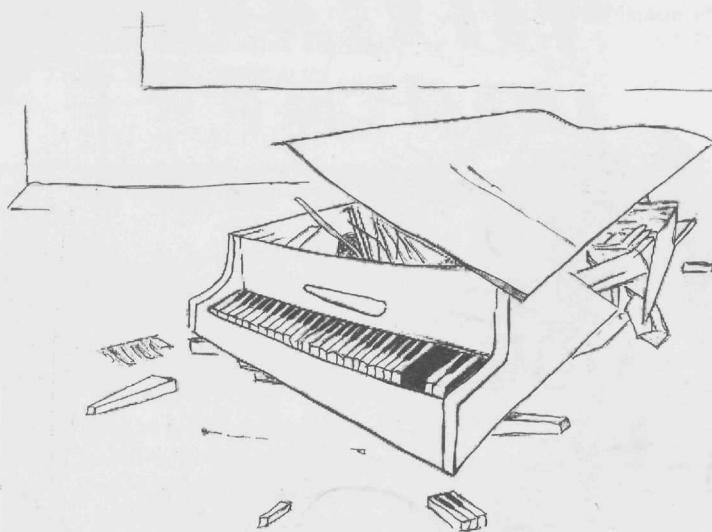
KAHEKORDNE TÖKKEJOOKS MUUSIKA- AKADEEMIA UUE HOONE EHTAMISEL

I. Muusikaavalikkuse toetusel rüigi rahakoti juurde

1. NII ON SEE OLNUD

10 aastat tagasi, 1987. a. oli valmis Eesti Muusikaakadeemia (tollase Tallinna Konservatooriumi) uue hoone projekt. Aga asi nihkus edasi tigusammul.

1994. aasta juubelilaulupeo ajal andsid 11 tuhat peolist allkirjad selle ehituse toetuseks. Kolme aasta jooksul on N. Järvi nim. Ehituse Sihtkapitali arvele laekunud kakssada viiskümmend tuhat krooni. Annetusi on tulnud kõikjalt maailmast – alates väikese Eesti muusikakoolide õpilastelt, õpetajatelt, lastevanematelt kuni Austraalia ja Kanada eestlaste ja kohalike tipp-poliitikuteni välja.

Kuigi 1994. a. allkirjade üleandmisega peaministrile nõuti otseselt ainult Riigikogu poolt eraldatud 3 miljoni krooni sihtotstarbelist kasutamist muusikaakadeemia ehituseks, anti kaudselt märku kogu muusikahariduse seostest tegeliku elu ja Eestis toimunud protsessidega. Sellest, et ürituse mõte otsustajateni jõudis, andis kinnitust kasvõi kriitika, mille osaks langes allkirjade üleandmise protseduur laulupeo lõputseremoonial.

"POLEKS MUUSIKAT, POLEKS PROBLEEMI "

Ainult selline "spetsiaalselt prepareeritud" klaver ei nõua hoonelt ega ruumidelt akustilisi ehitustingimusi.

EIKE EINAMAA karikatuur
Idee Tonio Tamralt

Veel numbris:

- * Uus rubriik "Muusikaorganisatsioonides"
- * Orkestrijuhtide läkitus ministrile
- * Käbi Laretei iseäralik õpilane
- * Roman Toi Tallinnas ja Viljandimaal
- * Vahur Luhtsalu tagasi õpingutelt Budapestis
- * Juubilar Heljo Sepp üllatas meeldivalt
- * Lühiintervjuud Tallinnas mänginud

- * Eero Voikilt ja Toomas Vanalt
- * Eesti muusika kõlas USA-s ja Venemaal
- * Eesti muusikaterminoloogia sünd
- * Uus puhkpillialgatus Väägveres
- * Võrulaste plaanid tulevaks suveks
- * Meenutame Peeter Lajat ja Jaan Hargelit
- * Muusika kaudu hivi tõstmine ajaloo vastu
- * Jaapani muusikaelust

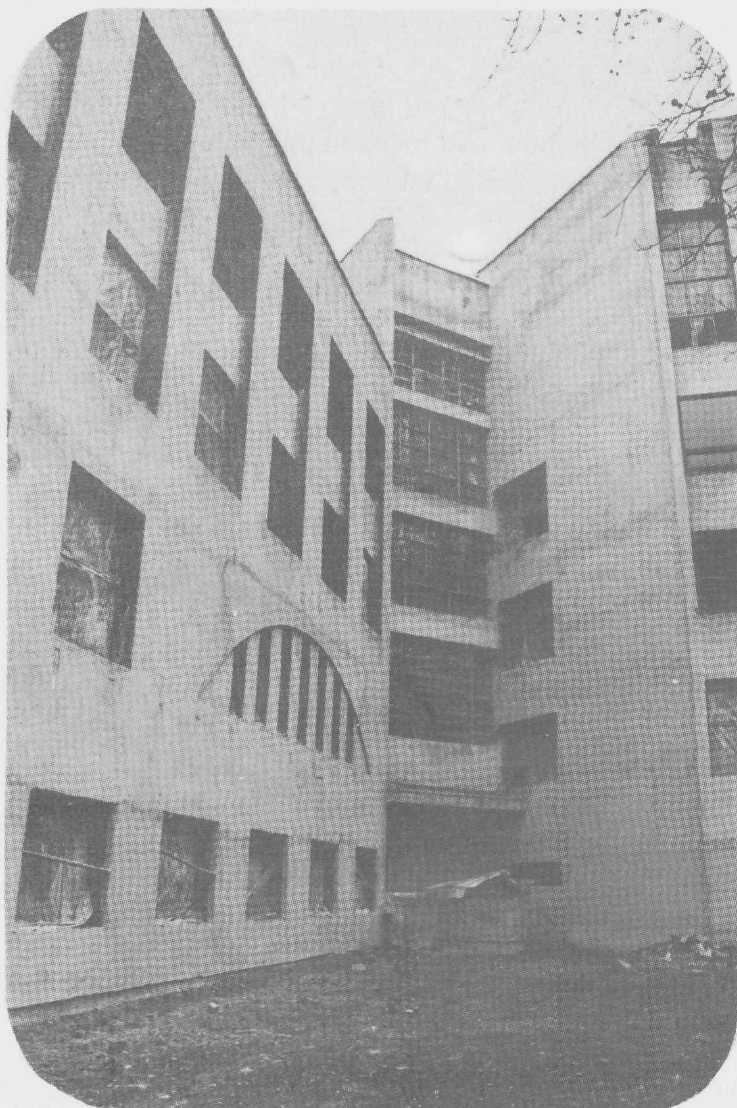
Laulupidu, mis 1869. a. andis eestlastele jõudu tärkava rahvuse formeerimisel ("kummar-dus tsaarile"), Laulupidu, mis andis usku ja lootust okupatsiooniaegadel ("kummar-dus Parteile"), Laulupidu, mis andis vormi ja nimetuse laulvale revolutsioonile (kummar-dustest selja sirgu ajamine) ei olnud lakanud olemast koht, kus "suu laulab – süda muretseb". Oli kätte jõudnud aeg tähelepanu äratamiseks lätete kindlustamisega. Ja kui 1994. a. laulupidu teadvustas rahvale paljude üldjuhtide talvise tööpaiga vajaduse EMA uue hoone näol, siis, kas juhusliku kokkusattumusest või teadlikult poliitilist allteksti omades, oli just 1997. a. koolinoorte laulupeol käest-kätte antud laulupeotuli suunaviidaks 1998. a. riigieelarve regionaalpoliitilisele prioriteedile. (Ka EMA uue hoone ehitusele planeeritud 30 miljonist suunati 10% maapiirkondadesse).

SELLINE OLI OLUKORD EHTUSEL 31. OKTOOBRIIL 1997.

Esimesed aknad on juba ees ja töö käib pidevalt.

Haljastuse tähtaeg on november, näis, mis selle kuu jooksul veel juhtub, esialgu piirdub haljastus küll ainult sodihunnikutega ja ehitusmaterjalide jäätmatega.

1994. a. sügisel kogunesid ehituse jätkamisele toetust avaldama kutselised muusikud ja muusikaõpilased, seekord Toompea lossi ette. Kaks korda anti ja kaks korda võttis Riigikogu muusikaakadeemia ehitusele mõeldud 10 miljonit. Kolmas kord anti ja enam ei võetud, suuresti tänu Vardo Rumessenile. Võitlusest Eesti Muusikaakadeemia ehituse jätkamise eest oli saanud omaette sümbol, mis realselt tähendas meie olemist või mitteolemist. Tänu kõikidele muusikaakadeemia sõpradele, kes sel raskel ajal meid toetasid – ajal, kui paljusid vallamuusikakoole ähvardas rahu-puudusel sulgemine ja läbi sadasid koolimajade katused.

Kuigi täpsema ajaloolise analüüsi jaoks puudub veel piisav distants, võib esmased põhjused EMA "olla või mitte olla"-olukorda sattumisest juba ära sõnastada.

Kuue kõrgkooli hulgas ei olnud Tallinna Riiklik Konservatoorium, vaatamata õpetuse kõrgele tasemele (mitme lõpetanu tänast maailmakuulsust arvestades), ainsana suutnud püsti panna ühtegi uut ehitist. 28 aastat plaaniti uue hoone ehitust (alates 1944. a.) ja lõpuks oldi sunnitud 1972. a. Kivimäele kolima – rüüstatud ja muusikaõpetuseks mittesobivatesse ruumidesse. Ilmselt tuleb viimaseks jäämise põhjusi otsida muusikute tagasihoidlikust iseloomust oma nõudmiste esitamisel ning muusika suhtelisest apoliitilisusest. Ja kuigi veel praegu kasutatakse samu pillimänguks sobimatuid ruume, sõit Kivimäelt Kaarli pst. omanikule tagastatud majja kestab kolmveerand tundi, oli 1994. a. olemise või mitteolemise küsimus eelkõige just õppejõudude töö väärtustamise küsimus – kas Eesti Vabariik vajab või ei vaja kõrgemat muusikaharidust? Eesti esindamisel mujal maailmas sai muusikakultuuri kõrget taset alati kaubamärgina ette näidata, tegelikkuses ei tundnud aga kauba tootmise vastu peale muusikute endi keegi suuremat huvi (madalad palgad ja uue hoone ehituse torpedeerimine). Pealegi lisandus teadmine, et 80-ndate teise suure projekti – Estonia Teatri – ehitus oli juba lükatud määramatusse tulevikku.

Kuigi EMA hoonet juba ehitati, lisas pinget poolelioleva ehituse võrdsustamine alles alustamata suurobjektidega (Kunstimuuseum ja Eesti Rahva Muuseum). Keegi ei olnud ju üksteise ehituste vastu, kõik olid ainult oma poolt. Paraku olime jõudnud aega, kus suuri otsuseid langetati demokraatlikul teel, st üldrahvalikul arutelul ja hääletenamusega. Ja kuigi ehituseks eraldati raha, võib öelda, et tegelikult oli EMA toetajaid täpselt nii palju, kui palju minimaalselt vajas hääletamismehhanism.

2. Püüdleme 51:49-lt 90:10-le

Miks neid aga ei Riigikogus ega Eestis tervikuna rohkem polnud, sellest alljärgnevad arvamused.

Tallinna Riiklik Konservatoorium oli muutunud ühtses muusikaharidussüsteemis (alg-kesk-kõrgem) pealinnakeskseks.

erialaliitude tegevused. Selle osakonna tööga hakkas taastuma ja tekkima tagasiside just EMA ja regioonide vahel. Seoses fondide täienemisega ja töö ümberkorraldusega on avatuks saanud **EMA raamatukogu ja fonoteek**. **AVATUKS** on projekteeritud kogu uus maja – nii hoone ise kui ka õppetöö korraldus.

II Ehitamisest endast

Ja nüüd lõpuks ehitusest enesest – ehitusest, millega seotud probleemid ajendasidki kirjutama käesolevat kirjatükki.

Kauaaegne Tallinna Riikliku Konservatooriumi rektor prof. Vladimir Alumäe selgitas meistri viiuli ja mööblivabriku pilli erinevust sellisel, et soovitas tennist mängida lumelabidaga. Siis

KERSTI GRÜNBERGI fotod

1940. a. likvideeriti Tartu Kõrgem Muusikakool. Sellega kaotati ära muusikakõrgkool Tartus ning senini toimunud loomulik ja tervendav konkurents. Tegelikult ei olnud tartlased kunagi Tallinna Konservatooriumi vastu, vaid ainult Tartu muusikakõrgkooli poolt.

Riiklik töölesuunamispoliitika tegelikkuses ei toiminud – Tallinnast keegi naljalt välja ei läinud. Süsteem koolitas tippusid ja tippudel ei olnud maal enam midagi teha. Ametlik vastutus kogu täienduskoolituse ees lasus ministeeriumil. Akadeemial puudus otsene tagasiside oma lõpetajatega.

Kuigi konservatoorium võis õigustada end sellega, et prioriteediks oli eelkõige tippinterpretide koolitamine, et regioonidesse mõeldud muusikaharilaste õpetamise eest kandsid hoolt teised õppeasutused, oli sellest vähe, et endale kindlustada laiapõhjalist poolehoidjate auditoriumi. Akadeemia rolli tutvustamiseks massikultuuri edasiviijana (koorijuhtide ja kooli muusikaõpetajate tegevus) võetigi ette toetusallkirjade kogumine 1994. aasta laulupeol.

Ja veel – lisaks pealinnakessele tegevusele peeti halvaks EMA lõpetanud tippude töötamist välismaal, kuigi see oli ju tegelikult tasemenäitajaks meie üliõpilaste konkurentsivõimele (vastulause – milleks maksumaksja raha nende koolitamiseks?).

Tugevnev konkurents nii Eesti ülikoolide kui ka Euroopa muusikakõrgkoolide vahel on tugevalt edasi arendanud Eesti Muusikaakadeemia õppetöö korraldust. Viimaste aastate tegemistest rääkis pikemalt ML augusti- ja septembrinumbris rektor prof. Peep Lassmann. Lisaks EMA Tartu filiaali avamisega alustas 1996. a. tegevust uus **täienduskoolitusosakond**, koondades enese alla senise Muusikaõpetajate Liidu tegevuse, samuti muude

olevat iga muusikavõhik kohe ajast aru saanud. Kui proovida akadeemia ehitist võrrelda moodsa pangahoonega, siis on neil sarnasust sama palju, kui palju on seda pangahoone ja teatrilavale valmistatud majadekoratsiooni vahel.

Sellega on maja üldiseloomustus mõne sõnaga kokku võetud. Ka on ajakirjanduses ilmunud ülevaateid hoone ruumiprogrammist, üldakustikast, ventilatsioonist, ruumide akustikast, uste ning akende läbikostmatusest, seinte, lagede ja põranda erilist ehitusest jne.

Esimest korda leiavad aga avalikumat käsitlust igapäevaprobleemid, millega on Eesti Muusikaakadeemial tulnud ehitusprotsessil viibides kokku puutuda. Projekteerimine hakkab jõudma lõppstaadiumisse, tehastest on saabunud esimesed aknad ning kahe ja poole kuu pärast lülitatakse töösse küttesüsteem. On 20. oktoober 1997. a.

1. tähelepanek:

Kuna erilisi akustilisi tingimusi vajavaid hooneid ehitatakse vähe ning pikemaks ajaks, on kõikides riikides probleeme selliste ehitiste püstitamise. Kui EMA hoone projekteerimise ja ehitusega seotud spetsialistid (alates 1985. aastast) ei oleks tutvunud teiste Euroopa analoogehitustega, siis me seda ei teaks ning arvaksime, et nõuame võimatut. Psühholoogiliselt tuleb alati valmis olla selleks, et tellija püütakse töövõtja poolt teha lihtsalt ebakompetentseks ja lolliks. Igas riigis pakutakse muusikategemiseks esmalt nn. panga tüüpi ja panga kvaliteedivajadustega hooneid (pangal puuduvad läbikostvuse kaotamise vajadused).

2. tähelepanek:

Elame kipsplaadi kultuse ajastul. Kipsplaat on aga muusikaruumidesse eelkõige vaid viimistlusmaterjal, mis summutab

heli levikut teel paksu kiviseinani. Kui tutvuda renoveerimis- ja uute individuaalmajade projektidega, jääb mulje, et klaverimänguga, rääkimata tromboonist, ei ole enam kuskil arvestatud. Ka seal mitte, kus lapsed õpivad muusikat.

3. tähelepanek:

Eesti ehituses on laialt levinud nn euro lastehaigus. Paljud ehituslikud normatiivaktid on alles tegemisel või välja töötamata. Euroopa norme ja standardeid on aga nii palju, et neid kõiki pole võimalik kätte saadagi. Nii juhtubki, et kui vanasti toimusid väitlused üksteist Lenini tsitaatidega pommitades, siis nüüd on võlusõnadeks euronorm ja eurosertifikaat. Ainult et see euronorm ei pruugi alati just antud probleemi konteksti sobida ja Eesti toodetele on eurosertifikaate antud ka veel vähe (sertifikaadi vormistamise protsess on väga kulukas).

Võib juhtuda, et arhitekt tõestab seinä läbikostvuse lubatud astet, viidates Soome hariliku klassiruumi normidele, aga unustades ära, et ka Soomes õpitakse klaverit ja selliste ruumide seinte helipidavusnormid on hoopis teised. Samuti on Soome kaupade puhul teada, et sama kaup oli erinevalt tähistatud – üks nõudliku saksa kliendi, teine veel õppiva (loe rumala) idakliendi jaoks.

4. tähelepanek:

Vastavalt riigihanke seadusele ei tohi projektis olla konkreetse materjali või toote nimi (äärmisel juhul saab vaid viidata analoogilisele tootele). Ja nii võib juhtuda, et raha kokku hoides ehitatakse meile hoopis teine maja. Ainuke abinõu ebaseadmisvõime ärahoidmiseks on tihe koostöö tellija, projekterija ning ehitaja vahel pluss kriitiline järelevalve.

5. tähelepanek:

Tänane projekt, mille järgi ehitaja homme ehitab, võib hoone valmides olla ja ongi mingis osas selleks ajaks juba aegunud. Kuna ehitajal peab projekt olema, siis sõltub lõppresultaat tellija ja projekterija ettenägelikkusest. Kui kasutada hetke trendi, võib hoone viie aasta pärast tunduda vananenuna. Sellepärast on Eesti Muusikaakadeemias kasutatud palju klassikalisi ja äraproovitud ehitusmaterjale. Maksimaksja ei ole nii rikas, et tema rahadega hakata 20 aasta pärast tegema kapitaalremonti. Nii on meie viimistlusmaterjalid vastupidavamad kui näiteks büroodes, mis võivad endale lubada pidevaid renoveerimisi.

EMA õppehoone 1987. a. projektist on alles jäänud vaid välisfassaad. Iga tööloigu kohta saabuvad tööjoonised 24. tunnil ja ainult seepärast, et töösse lähetsid kõige uuemad tehnilised lahendused. Loomulikult ei meeldi selline tempo ehitajale, kellel on omad lepingud ja vajalikud hanketähtajad. Kuid nii või teisiti algab õppetöö uues hoones 1998. aasta lõpul, hiljemalt 1999. a.

Võib öelda, et Eesti Muusikaakadeemial on olnud õnne: ehituse venimine tegi võimalikuks ehitada valmis tänapäevane hoone. Eesti Projektis töötab Eesti parim akustika-alane asjatundja – Linda Madalik, kelle heakskiiduta ei tehta midagi. Sisekujunduse autoriks on Kirsti Laanemaa. Hoone ehituse järelevalvet teostab ja EMA lepingupoolseks partneriks

on Tallinna Linnaehituse Munitsipaal-ettevõtte, kelle juhtimisel on tehtud renoveerimine kõikides Tallinna koolides, sh Inglise Kolledžis. Ehituse peatöövõtja on Facio Ehituse AS, kellest saab kindlasti Eesti parim akustiliste erinõuetega ehituse püstitaja.

Kuna tegemist on EMA viimase hoone ehitamisega enne 24. sajandit, on kuni maja valmimiseni ja ka pärast seda head ideed alati teretulnud. Samas on patt kõiki teadmisi, mis maksimaksja rahaga uue hoone projekterimisel ja ehitamisel omandatud, ainult meie enda teada jätta. Teame, mida annab teiste uute ehituste ja Euroopa kõrgkoolide külastamine. Olgu siis Eesti Muusikaakadeemia üheks Avatud Ülikooli vormiks ka ehitustehnoloogiliste konsultatsioonide andmine või spetsialistidega kokkuvõimine. Kui mingil muusikaga seotud ehituse puhul tekib vajadus konsultatsioonideks, oleme meeleldi nõus neid andma. Meie telefon on 6 706 841.

Tonio Tamra,

EMA haldusprorektor

EESTI MUUSIKAKADEEMIA HOONE JA SELLE EHTAMISE KRONOLOOGIA

Address: Rävåla pst. 16. Tallinn.

Kubatuur 38 827 kuupmeetrit.

Hoone pind: 10 049 ruutmeetrit.

Ruumide pind: 7 366 ruutmeetrit.

Prof. Venno Lauulu rektoriks olemise aeg ja ehituse alustamine – 1982–1987 ja 1987–1992.

Projekt – 1987.

Ehituse algus – 1990.

Prof. P. Lassmanni rektoriks olemine ja ehituse jätkamine – 1992–1997 ja 1997–2002.

Projekti korrigeerimine – 1995–1998.

Allkirjade kogumine ehituse toetuseks – juuni 1994.

Nurgakivi panek – 25.09.1994.

Hoone karbi I järgu valmimine ja lõpetajate kontsert uues majas – 29.06.1996.

Hoone karbi täielik valmimine – 30.11.1996.

Hoone ümbruse heakorrastuse lõpetamine – november 1997.

Õppetöö algus uues hoones – 1998 lõpp või 1999.

VÄIKE ÜLESANNE MUUSIKALEHE LUGEJALE

MEIE VÄLJAANNET (INDEKS 69865 AJAKIRJADE RUBRIIGIS) VÕITE TELLIDA 1998. AASTAKS EESTI POSTI KAUDU 15. DETSEMBRINI, TOIMETUSE KAUDU AASTA LÕPUNI.

AASTATELLIMUS 80, POOLAASTAKS 45, KVARTALIKS 24 EEK. ÜKSIKNUMBER 8.00.

ARVUTAGE VÄLJA, MILLINE VARIANT ON TEILE KÕIGE SOODSAM!

Regionalia

Oktoobris toimusid kava kohaselt Eesti Kontserdi kontserdid. Mitmel pool olid hõimupäevade üritused. Alustasid taas tööd taidluskoorid ja ansamblid.

HARJUMAALT

* 4. oktoobril anti Loksa linnavolikogu kultuurikomisjoni poolt Loksa I Keskkooli abiturientide Ethel Makuhhinle kui kodukandaineliste laulude konkursi võitjale üle preemia.

* Rahvusvahelist muusikapäeva tähistas Tabasalu muusikakooli pere külaskäiguga Jänedale heilooja Urmas Sisaski juurde.

JÄRVAMAALT

* Oktoobris alustas Paide Puhkpilliorkester (dirigent Tõnis Hiob) oma 110. juubelihooaega.

* 16. oktoobril esines Paide Vallitormis Sitsiilia folklooriansambel Denore Angelo Caria.

* Oktoobri lõpul toimus Paides üle-eestilise poistekoori laululaager, mille tööd juhtisid dirigendid Hirvo Surva ja Indrek Vijadi.

LÄÄNEMAALT

* 4. oktoobril esinesid Haapsalus operetiõhtuga Hans Müllberg ja Valentina Talma. Soliste saatsid Nataly Sakkos klaveril ja Vambo Pikknumr tšello.

* Haapsalu puhkpilliorkester ja kammerkoor Gaudeo Musicum viibisid oktoobri algul kohalike muusikute kutsel kolm päeva Rootsisis Norrtäljes.

PÖLVAMAALT

* 18. oktoobril toimus Röpina kirikus Tartu spirituaalikoori The Hale Bopp Singers kontsert.

PÄRNUMAALT

* 1. oktoobril andis Pärnu Vene Gümnaasiumis kontserdi kitarrist ja laulja Jüri Homenja.

* 4. oktoobril esines Tervise keskus Raumaa meeskoor Soomest.

* 17. oktoobril oli Pärnu raekojas Zonta klubi sügiskontsert. Esinesid P. Lill, U. Tauts, Malle Raid jt.

* 19. oktoobril toimus Tervise keskus Eestisooome rahvamuusika seminarist osavõtnute, 20. oktoobril Estonia Teatri opereti ansambli ja 22. oktoobril puhkpilliorkestri A & O kontsert.

* 29. oktoobril mängis Agape keskus Pärnu linnaorkester Olari Eltsi juhtimisel Beethoveni ja Brahmsi loomingut

RAPLAMAALT

* 7. oktoobril esines Märjamaa kirikus Tallinna Kaarli kiriku segakoor Ene Üleoja juhatusel.

SAAREMAALT

* Tornimäe Põhikoolis tähistati õpetajate päeva kooli õpilaste ja õpetajate ühiskontserdiga.

* 4. oktoobril esines Orissaare kultuurimajas lauluansambel Cantilena Soomest.

* 10. oktoobril oli Kuresaare kultuurikeskuses laulukooride ja -ansambli õhtu.

* 18. oktoobril toimus Valjala kirikus Õpetajate Meeskoori kontsert.

* 24. oktoobril esines Kuresaare kuursaalis Heidy Tamme.

* 26. oktoobril andis Kuresaare Siioni kirikus kontserdi kammerkoor Eysysla.

* 29. oktoobril oli Kuresaare Muusikakooli koori 5. aastapäeva kontsert.

TARTUMAALT

* 14. oktoobril mälestati Heino Elleri nimelises Tartu muusikakoolis selle kooli kauaaegset direktorit ja klaveripedagoogi Ago Russakut seoses tema 70. sünniaastapäevaga.

* 15. oktoobril esines Äksi kirikus oreil Merle Kollom.

* 15. oktoobril mängis Tartu Keskklinna Kaubahallis Valge Kapi päeva puhul Tartu Pimedate Puhkpilliorkester.

* 29. oktoobril oli Tartu Ülikooli Ajaloomuuseumis vene romansside õhtu. Esinesid Natalja Trošina (metosopran) ja Jelena Švaikovskaja (klaver).

METSAAMAALT

* 10.–13. oktoobriini käis Otepää lasteteater koos sealse muusikakooli õpetajatest saatorkestriga Soomes Vihtis mängimas "Saabastega kassi mängu".

* 22. oktoobril esines Valga muusikakoolis ja 25. oktoobril Jaani kirikus viuldaja Alfred Pisuke Rootsist.

* 25.–31. oktoobril tähistati Valga Kultuurikeskuses selle praeguse maja valmimise 30. aastapäeva kontsertidega taidlusringidelt. Üritused lõppesid sügisballiga.

* 26. oktoobril andis Tõrva kirkus-kontserdisaalis ja Valga Kultuurikeskuses EV Piirivalve 75. aastapäeva tähistamise raames kontserdi piirivalve puhkpilliorkester.

VILJANDIMAALT

* 1. oktoobril jäi Koidu seltsimaja kitsaks pensionäridele, kes olid kogunenud vanurite päeva puhul pensionäridele tasuta antud kontserdile. Esinesid Luule Komissarov ja Pauluse koguduse laululapsed. 26. oktoobril

oli Viljandi kultuurimajas samaladaadne tasuta meeelalutusüritus puuetega inimestele.

* 11. oktoobril tähistati Koidu seltsimaja Koidu segakoori kauaaegse juhataja esimehe Heino Husseri 70. sünnipäeva.

* 15. oktoobril alustas Viljandi kultuurimaja taas igakolmapäevaste salongiõhtutega. Avaõhtul esines Tartu muusik Jaan Sööt, 2 nädalat hiljem esitasid üri muusikat Viljandi Kultuurikolledži rahvamuusikud.

* Oktoobri lõpus oli Viljandi Kultuurikolledžis ja Põltsamaal Viljandimaa rahvalaulukool, kus tutvustati maakonna laulu- ja kultuuripärandit.

* 31. oktoobril tähistas ansambel Untsakad oma viiendat aastapäeva kahe kontserdiga Viljandi kultuurimajas.

IDA-VIRUMAALT

* 4. oktoobril peetud Kohtla-Järve eesti kooli juubelipeol teenis tormilise aplausi kooli kauaaegse muusikaõpetaja Aadu Kuke juhataud meesansambel.

* 11. oktoobril Narva Linnuse rüütliisaalis korraldatud kontserdil esines lisaks kohalikele taidlejatele tütarlastekoor Rootsi.

* 20. oktoobril esitas Narva Linnuses sakraalmuusikat Peterburi ansambel Lege Artes.

* 25. oktoobri päeval laulis Toomas Kuter Pärnust Mäetaguse mõisas vene romansse ja õhtul Sonda rahvamajas Valgre laule.

* 25. oktoobril avas Narva kultuuripalees Energeetik hooaja Narva sümfooniaorkester Anatoli Štšura juhatusel. Ooperi- ja operetiariadid ning eesti ja vene heiloojate romansse esitades löid kaasa Jassi Zahharov ja Olga Bunder. Viimane tähistas nii ühtlasi oma 30-aastast lavategevust.

LÄÄNE-VIRUMAALT

* 10. oktoobril andsid Kundas kontserdi tšellist Vahur Luhtsalu ja pianist Andres Paas, esitades Bach'i ja Rahmaninovi loomingut.

* Tugevate muusikatradiitsioonidega Rakvere Gümnaasiumi 85. aastapäeva pidustustel löid kontsertide osas rohkearvuliselt kaasa kooli vilistlased. Lõpuks lauldi Hans Hindpere "Me armas kool" autori klaverisaates.

* 16. oktoobril organiseeriti Lääne-Virumaal Saksa kultuuripäevi korraldavaile Schleswig-Holsteinimaa Plösi kreisi delegatsioonile (süvamuusikat kavas polnud) Pärna kõrtsis simman.

* 29. oktoobril oli Rakvere Saksosfonikvartett esimene esineja Tallinna Filharmoonia poolt korraldatud raemuusikapäeval. Sellel juba kolmandat aastat järjest toimuvale ettevõtmisel oli ta esimene Tallinna-välise eesti ansambel.

Eestist

* Raemuusikafestival Paides

19.-25. oktoobriini peeti Paides tänavu juba teist aastat järjest Raemuusikafestivali. Kõik selle kavas olnud kontserdid toimusid väikeses 80-kohalises Paide raekoja saalis. Esinejate nimistu oli kirev, ulatudes vanamuusikast jazzmuusikani. Nädal aega kestnud festivali käigus võisid järvamaalased kuulata leedu soprani Asta Kriksciunaite, Moskva legendaarse jazzpianisti Igor Brili, duo Virgo Veldi-Ralf Taali ja Hortus Musicuse kõrgetasemelist musitseerimist. Festivali toetasid mitmed Järvamaa firmad ja ka Eesti Kultuurkapital.

* Järvamaale taas oma sümfoniettorkester

Loomisel on Järvamaa sümfoniettorkester, milles Eve Luha ja Ants Oidekivi dirigendikepi all hakkavad suurteoseid esitama 43 Järvamaalt ja mujalt pärit muusikut. Orkestri patrooniks on Peeter Saul. Järvamaa loodavas esindusorkestris saavad sümfoonilist muusikat mängida nii väljaõppinud professionaalid kui ka Paide ja Türi muusikakoolide vanemate klasside andekamad

õpilased. Samuti annab oma orkester Järvamaa kammerkooridele võimaluse esitada oratoriaalseid teoseid mitte vaid klaveri saatel. Proovideks tulla kokku Paide muusikakooli saali kord nädalas. Suuremate esinemiste eel korraldatakse külalisdirigentidega ka harjutuslaagreid.

Maakonnast pole seni leitud veel oboe-, fagoti- ja violamängijaid. "Kui sobivaid inimesi ei tule, kutsume orkestrisse professionaalid Tallinnast või Tartust," ütles orkestri dirigent Eve Luha Järva Teatajale. Muret on ka partituuridega, sest olemasolevad on mõeldud suurtele koosseisudele.

Sümfoonilist muusikat on Järvamaal ennegi mängitud. Kahe maailmasõja vahelistel aastatel juhatas suurt sümfooniaorkestrit seal Juhan Zeiger, kelle sünnist möödus tänavu 100 aastat.

* Kabi Laretei iseäralik õpilane

23. oktoobril külastas välisest pianist ja kirjanik Kabi Laretei Raplat, kohtudes kohalikus raamatukogus oma talendi austajatega. Kabi Lareteid saatis kirjastaja Sirje Endre, õhtu juhtisid kirjanikud Ly Seppel ja Andres Ehin. Kohal oli ka rootsi keeles kirjutava Kabi Laretei raamatu "Eksii!" tõlkija Irja Kiisküla.

Kabi Laretei vastas paljudele pärimistele. Kui talt küsiti tema õpilaste kohta, rääkis pianist loo ühest oma õpilasest, kes on praegu 85-aastane. 10 aastat tagasi helistas ta Lareteile ja küsis, kas vanainimesel tasub veel hakata klaverit õppima. Vastus oli jaatav ja tunnind algasid.

Eakas klaveriõpilane on lirimaal sündinud ja Viinis lapsena muusikat õppinud. Kui tema ärimehes isa suri, oli ta sunnitud ilma midagi oskamata suure riideäri üle võtma.

"See inimene on mulle ikka rohkem ja rohkem tähendama hakanud," ütles Laretei kohtumisõhtul. "Ta peab praegu oma äri koos kolme õmblejaga, kes on kõik üle 80 aasta vanad. Nad ei ütle ikka veel üksteisele "sina", vaid "proua Nilson" jne. Noorukesi nad oma firmasse ei taha. Ka nende masinad on 50 aastat vanad Singerid.

Nüüd on see daam ennast pea täielikult pühendanud klaverile. Tal on olnud silmaoperatsioonid, seljavalud, vähktõbi. Ainuke asi, mis tema sõnul teda päästab, on klaver, kuna selle harjutamine annab talle energiat. "Ta on pianistina 10 aastaga läbi teinud imelise arengu ja varsti on tal aeg käes anda debüütkontsert," lõpetas Kabi Laretei jutu oma iseäralikust õpilasest.

* Kilingi-Nõmmele tuleb omapärane laululava

Oktoobri keskel pandi nurgakivi Kilingi-Nõmme laululavale, mille ehitab AS Eston I.6 miljoni krooni eest. See teistest Eesti laululavadest erinev ehitus hakkab mahutama 200 lauljat. Esimene kontsert toimub seal tuleva aasta jaanilapäeva õhtul.

* *Lembit Verlini juubelikontsert* *Õpetajate Majas*

2. novembril toimus Tallinna Õpetajate Majas maestro Lembit Verlini 80. juubeli auks korraldatud pidulik kontsert. Sellel esinesid Haridustöölise Naiskooori seniiorid, meeskoor Runo, naiskoor Virvik, EMA Üliõpilasnaiskoor ja ansambel Meelespea. Koore juhatas ka juubilar. Kontserdil kõlanud Verlini laulude hulgas kanti muuhulgas ette "Kodumaa hommik" algversioonis tekstiga. Varem oli helilooja pidanud teksti autorit Ott Rootsi paluma seda nõukogulikumaks muuta.

* *Roman Toi plaaniväline tegevus (ja seiklused) Viljandimaal*

Roman Toil oli Eesti Kontserdi oktoobrikuu plaanis ette nähtud Eestis kaks oma 80. sünnipäevakontserti: 23. Elvas (sünnikoha Kāo valla läheduses) ja 25. Tallinnas (vt. ML nr. 9, lk. 23). Nende vahele kiilus aga tegelikult veel esinemine koos RAM-iga Viljandis ja sõit Suure-Jaani suruaiale, kus puhkavad heliloojad Kapid (Villem Kapiga käis ta koos Suure-Jaani koolis) ning Roman Toi enda vanemad.

See sõit kujunes aga üsnagi seikluseks. Sakala teatel ei hoolinud RAM-i mehi vedanud Eesti Bussi AS sohver liikluseeskirjadest, oli ilmselt veel purjus eelmise õhtu pidustamisest. Kappide ja Mart Saare haul küll lauldi, kuid purjus sohveri tõttu jäi ära mälestuslaul Piliistvere kommunismiohvrite auks rajatud kivilameli, millest Toil oli tõsiselt kahju.

Kunagi Viljandis elanud ja end Viljandimaa patrioodiks lugev maestro andis Viljandi raekojas linnapeale Tarmo Loodusele üle 100 000 krooni Viljandi vana veetorni vaatetornina rekonstrueerimiseks. Viljandi peaarhitekt Kalle Kadalipp sai temalt lisaks veel 1000-dollarilise tšeki. Veetorni restaureerimine läheb maksma 600 000 krooni, millest on nüüd koos R. Toi kingitusega olemas juba kolmandik.

* *Kuidas kolis Viljandi kolledž*

9. oktoobril avaldas Jaanika Kressa Sakalas pealkirja all "Kolledž kolis välja nagu Vene sõjavägi" terava kriitilise artikli Viljandi Kultuurikolledži väljakolimisest oma endistest ruumidest. Majaomanikule Jaan Kukele viidates väitis ta, et kolledž ei teinud aastate viisi majas jooksvat remonti, kuigi oli selleks lepingu järgi kohustatud ja sai riigieelarvest selleks raha, väljakolimisel aga jättis maha lagastatud hoone.

15. oktoobril vastasid sama lehe veergudel kolledži direktor Enn Siimer ja õppejõud Maret Tomson. E. Siimer loeb artiklit ebaobjektiivseks, väidab, et jooksvatremonti tehti käesoleva aastani pidevalt, majaomanikult ei laekunud selleks sentigi, kuigi ta oli ka lepingu järgi kohustatud seda finantseerima ja ta sai 4 aasta jooksul rendiks pool miljonit krooni. J. Kressa artiklis mainitud 150 000 krooni riigieelarvest oli hoopiski määratud ühiselamu remondiks. 1. oktoobril, kui oli kohal komisjon maja üleandmiseks, ei esitanud J. Kukki mingeid pretensioone, hiljem aga keeldus üleandmisaktile allakirjutamast.

Maret Tomson leiab, et kui on õige J. Kressa väide, et E. Siimer keeldus temaga vestlemast, oli tal piisavalt võimalust objektiivse pildi saamiseks teistest allikatest. M. Tomson leiab, et artikli autoril jääb vajaka ajakirjaniku kutse-eetikast.

* *Raivo Laikre pani "küla põlema"*

Tuntud Viljandi muusikaveterani Raivo Laikre 75. sünnipäeva puhul kirjutavad temast 21. oktoobri Sakalas Ants Salum ja Maret Tomson.

Ants Salum iseloomustab kauaaegset Sakala meeskooi peadirigenti võimeka organisaatorina, kes korraldas palju välisreise, püüdes ise jääda nõõritõmbajana varju. Dirigendina oli tal "sugereeriv pilk ja täpse löögiga käed", ühe kontserdikülalaste sõnul: "Kui ta lööb käed lahti, siis küla põleb", abidirigenti innustas ta aga tegutsema iseseisvalt. A. Salum tõstab esile R. Laikre hästikoostatud kontserdikavu. Ka oli ta autoriteetne õppejõud Viljandi kultuurikoolis ja põhjalik muusikakriitik, saades nii Viljandi kultuurielu keskseks kujuks.

Sakala klaverisaatjana ja abidirigendina tegutsenud Maret Tomson jagab oma isiklike

mälestusi juubilarist. R. Laikre on tema sõnul "romantilist laadi dirigent, kes läheneb muusikale intuiitselt".

* *Kui raha on ära kulutatud, saab seda juurde*

Oktoobri algul etendasid Jõhvi isetegevuslased kahte Puccini ühevaatuselise ooperist. Publikut oli vähe. Aastas 120 000 krooni toetust saav taidluskollektiiv on ära kulutanud 51 tuhat. Uut etendust sel aastal enam ette valmistada ei kavatseta, küll aga samu lugusid näidata mujal Eestis.

Tuleval aastal loodetakse subsideerimist vähemalt sama summa ulatuses. "Me oleme summa alati ära kulutanud ja seetõttu ei ole mõeldav selle vähendamise," põhjendas oma optimismi 15. oktoobri Põhjarannikus Jõhvi kultuurikeskuse direktor Ülo Kangur.

MALLE ELVETI SÕNUMID JA FOTOD

* *Mets ja laul*

18. oktoobril tähistas kontserdiga Tartu Ülikooli aulas 25 aasta möödumist oma asutamisest Eesti üks omanäolisemaid meeskooire - metsatöötajate **Forestalia**, mille peadirigendiks on olnud algusest peale Alo Ritsing. Rohelises esinemisrüüs mehed on andnud kontserte pea kogu Eestis.

Mõte sai alguse metsameeste kokkutulekul Läänemaal Silma jahimajas ja teostus kiiresti. On metsamehed ju ikka olnud suured laulusõbrad - Tartu Akadeemilises Meeskoores on metsamehi tavaliselt ikka olnud rohkem kui tohtreid ja juriste. Algusaastail olid kooril ka oma väiksemad ansamblid, nüüd on jäänud ligi 60-liikmeline koor, milles rivis veel 18 asutajaliiget. Kord kuis sõidetakse harjutustele Tallinna või Tartusse.

Lauluhimulisi mehi inspireerib loodus, repertuaaris olevad üle 200 laulu on peamiselt loodusest - metsadest, järvedest, nurmedest - ja valdavalt eesti oma heliloojatelt. Kooril on mitmeid tavasid, needki seotud loodusega. Iga-aastaste suviste kokkutulekute mälestuseks Eestimaa

Ants Soots Forestalia ees tema 25. sünnipäeval

erinevates kaunites paikades istutatakse tamm, mille sirgumist hiljem käiakse vaatamas. Esimene tamm pandi kasvama veerand sajandi eest Võrumaal Kurgjärve ääres, viimane sel aastal jälle Võrumaal Järvere pargis.

Palju on ka antud kontserte väljaspool Eestit - endises Nõukogude Liidus, Soomes, Ungaris. Tänavu viis laulumatk Norrasse, kus esineti Elvetumi metsamuuseumis ja Ed. Griegi muuseumis Bergenis.

Pidupäevakontserdil juhatas koori Alo Ritsingu ja Ilmari Johansonini kõrval ka 15 aastat selle üheks dirigendiks olnud Eesti Koorühingu esimees, RAM-i peadirigent Ants Soots, kontsertmeistriks oli algusest peale koos kooriga tegutsenud Ruth Enstson. Külalisena lõi kaasa Tanel Joamets. Õnnitlejate hulgas oli keskkonnaminister Villu Reiljan.

(järg 22. lk-l)

Mõtisklusi Võrumaa kultuurielust

Võrumaa jaoks tavatult sündmusterohke kultuurisüvi on möödas.

Võrumaa Teataja pöördus maavalitsuse kultuuriosakonna juhataja, samas ka Võru Linna Kultuurkapitali tegevdirektori PEETER LAURSONI poole mõne suvekokkuvõtet ja tulevikuplaane puudutava küsimusega.

Rahvusvaheline folkloorifestival ja Händeli sümfoonia ettekanne Tamula järve ääres olid mitte ainult Võrumaa, vaid kogu Eesti kultuuri suursündmused. Kas ei jäänud selle varju Võrumaa muu kultuurielu?

Aeg, mil rahvas hakkab tagasi tulema ka maakultuurimajadesse, on käes. Mäletame ju mitte kaugeid aegu, kui teatrietendused või kontserdid Kandle jäid ära või läksid poolele saalile. Praegu on sellest üle saadud: ei ole olnud teatrietendust, mis poleks välja müüdnud. Ka klassikalise muusika kontserdid on leidnud kuulajaid.

Maapiirkondadest on väga häid näiteid, kus saalid on alati täis, näiteks Vastseliina. Meenutame maarahva laatasid: see pole ainult ost-müük, rahvatants ja -laul – seal on olnud ka tippkunstnike näitusi ja muid kõrgetasemelisi kultuuriüritusi.

Varustus näiteks ei ole oma suurt keskust, aga teatrietendused lähevad seal täissaalile. Rõuges on kultuurielu samuti käima läinud.

Mõneti üllatas negatiivselt Antsla: teatrietendused, mis mujal leidsid väga hea vastuvõtu, läksid seal peaaegu tühjale saalile.

Palju sõltub muidugi sellest, milline on piirkonna inimeste elatustase. Aga veelgi rohkem ikkagi sellest, kas organiseerijatel on energiat ja tahet, ja sellest, missugune on kohalike vallavõimude suhtumine kultuuritöösse.

Mõniste on näiteks väike koht, aga muuseum, rahvamaja, metskond on kõik aktiivsed kultuurielu toetajad ja tegijad. Lasvas on eesotsas vallavanema ja aktiivsete käsitööseltsi naistega üllatavalt palju suudetud ära teha.

* * *

Meenutame veel kord lühidalt ka selle suve tippsündmusi Võrus: folkloorifestivali ja Händeli muusikapidu.

Festival on kätte saanud oma struktuuri, optimaalse osavõtjate arvu, millele seavad piirid Võru majutusvõimalused. Selles suhtes minnakse järjest nõudlikumaks: mis rahuldas aasta-kaks tagasi, tuleval aastal enam ei rahulda. Festivalile tulla soovijaid on juba rohkem, kui suudame vastu võtta. Püüame teha nii, et igal aastal oleks võimalikult palju uusi esinejaid: huvitavam vaatajaile, osalemissrõõmu enamale.

Välissaatkonnad tahavad, et nende riikide esindajate valik käiks nende kaudu –

see on märk festivali mainekuse tõusust. Selliseid ettepanekuid tegid venelased, poolakad, rootslased. Samas on avaldatud soovi teha nende riikidega koostööd, et vahetada erinevatel festivalidel esinejate grupe. Aga seda kergem on meil endil festivalil esinejaid komplekteerida, sest meil pole kahjuks sellist võimalust nagu näiteks Kaustise festivali korraldajail, kes sõidavad festivalilt festivalile ning valivad siis sealt välja oma külalised. Meile tuleb nii mõnigi välisgrupp nõ pimedast – me ei tea temast midagi peale lühitutvustuse. Aga minu arvates pole Võru festivalil siiani ühtegi nõrka kollektiivi esinenud.

Samas peame arvestama proportsioone: enamuses ei saa olla oma grupid Võru- või Eestimaalt. Just nii juhtus näiteks Poolas, kus välisgrupid kadusid omade sekka lihtsalt ära. Või Baltica festivalil Lätis, kus külalisgrupid said väga vähe esineda.

Kui nüüd möödunud festivalid kokku võtta, siis olen küll veendunud: oleme juba saanud sellise kogemustepagasi, mida lähinaabreil pole. Seda eeskätt "Veemuusika" ja "Tulevärgisümfoonia" taustal.

Suurim kogemus puudutab kogu Eestimaat kontserdielu. Meie riigis pole olemas sellist võimendustehnikat, mis tagaks taolisel kontserdil kvaliteetse heli suurel maa-alal. Tegelikult olid samad probleemid, mis Tamula-kontserdil, ka vabariiklikul laste tantsu- ja laulupeol: seal polnud lauluväljaku külgedel heli

eriti kuuldav. Tänu nendele kogemustele on tunnustatud: vaja on hankida selline võimendussüsteem, mida saab kasutada kõigil muusikaüritustel kogu Eestimaal. Selleks aga oli vaja Võru kogemust.

Mis puutub Tamula randa ehitatud lavasse, siis samasugusel esines ka kuulus Pavarotti Eiffeli torni all. Seal oli just samasugune tellingutest konstruktsioon. Kuuldavasti ostab Eesti Kontsert uue paigaldatava lava, mida saab kasutada nii pealinnas kui ka provintsis. Praegu aga võttis nii lava püstitamine kui ka pinkide transport lõviosa kontserdikuludest.

Üks positiivne järeldus meie Tamula-kontserdist siiski veel: Eesti Kontsert kavandab meie kogemustele tuginedes tuleval suvel terve rea tõsise muusika kontserte Eestimaal. Kõik ei pea toimuma Tallinnas, Tartus, Pärnus...

Suvel kõlab Tamula kaldal taas tõsine muusika.

22. augustil kõlab Tamula järve kaldal taas muusika – Tšaikovski 1. klaverikontsert, mängib Lauri Väinmaa, ning süit "Luikede järvest", mida saadab laser tehnikas järvele projitseeritav ujuv luik. See sõltub praegu veel inglaste poolt pakutavast tehnikast. Ettekandele tuleb ka avamäng "1912", mis on samuti tulevargi ja paukudega. Üldiselt peaks kõik olema veelgi atraktiivsem kui "Tulevärgisümfoonia". Kavandatu kohaselt peaks mängima tulema Hollandi Raadio sümfooniaorkester, mida dirigeerib Eri Klas. Eri Klasi suhtumine suvisesse suurüritusse ongi see, mis annab jõudu ja julgust edasi minna ja uut otsida.

Meiepoolsed organiseerijad teevad ju kõike põhitoõ kõrvalt. Meil pole nii nagu Kaustises, kus inimesed saavad ainuüksi festivali organiseerimise eest palka. Algiirendus selliste muusika-suuriütuste korraldamiseks oli hea, start läks korda. Nüüd on peamine, et tegijad ei väsiks. Aga väsimus on sellise ülipingsa töö puhul kiire tulema.

Võrumaa kaunist loodusest piisab inimesele üheks-kaheks päevaks, siis on ta kõik näinud. Rohkem ei pea teda siin miski kinni. Aga omapärane kultuurifoon, festivalid, kontserdid, rahvapeod on see, mis kõidab siia tulnut pikemaks ajaks. Ning sunnib paratamatult siia jätma osa oma raha, aga koos sellega edeneb võrumaalaste elu.

Lõpetuseks: nii sellesuvisest folkloorifestivalist kui ka Händeli muusikapeost on Võru Linna Kultuurkapitali tellimisel valminud videofilm "Linn täis muusikat", mis on mõeldud festivalikülalistele saatmiseks. Seda saab ka enda ja sõprade jaoks tellida kultuuri-osakonnast.

Ülo Tootsen

Võrumaa Teataja,
18. X 1997

KAIDO JAKOBI FOTO

Peeter Laurson päev pärast kontserti Tamula ääres

Kokkuvõtteid EMN-i üldkogu

2. novembril pidas Eesti Muusika-nõukogu oma järjekordset üldkogu koosolekut. Eesti Kontserdi RAM-i saali kogunes mõnikümneks senist ja ka samas vastu võetud uut liiget. EMN presidendi P. Lassmanni, asepresidendi E. Kangroni ja juhatuse liikme M. Lohuaru ettekannete ning mõne sõnavõtu kõrval oli päevakorras ka uue juhatuse valimine ja revisjonikomisjoni moodustamine.

Kuna sõnavõtjaid leidis vähe, tuldi toime plaanitud hulga kiiremini. Ühest küljest oli aja kokkuvõtteid tervitavat, teisest küljest tekitas aga hämmastust üldiselt üsna rahutu ja nõudliku muusikute seltskonna passiivsus, selmet rääkida kõige õigemal kohas suu puhtaks.

1992. a. asutatud ja Eestis tegutsevaid muusikainstituutsioone ja professionaalseid muusikuid ühendav EMN-i ülesandeks on eeskätt eesti helikunsti propageerimine ja väärtustamine tema kõikides avaldumisvormides nii kodu- kui välismaal; samuti sidemete arendamine

Teatri- ja Muusikamuseumis

Laine Leichter

Eesti ühe väljapaistvama muusikateadlase Karl Leichterit arhiivi piduliku üleandmisega TMM-ile avati 18. oktoobril Assauwe tornis Karl Leichter Päev. Selle eestvedaja muusikateadlane Maris Männik-Kirme tegigi ülevalde arhiivis sisalduvast. Tegemist on ühe suurema arhiiviga, mis seni jõudnud TMM-i. Selle andis muuseumile üle K. Leichterile lesk, tunnustatud tsellopedagoog Laine Leichter. Kogu sisaldab K. Leichterite teaduslike tööde käsikirju, artikleid, isikliku noodija raamatukogu.

Järgnenud ettekandekoosolekul rääkis Hando Runnel kirjastuse Ilmamaa poolt K. Leichterite artiklite kogumiku "Keset muusikat" (toimetaja M. Männik-Kirme) väljaandmisest, tähistamaks K. Leichterit 95. sünniaastapäeva. Huvipakkuvalt jutustas Anneli Remme oma õpetajast, hiljuti lahkunud Leo Normetist. Mart Humala ettekande teemaks oli "Schenkeri teooria ja muusikaline vorm". Maarja Kasemaa rääkis baltisaksa soololaulust 19. sajandi esimesel poolel. Muusikalist osa sisustas H. Weyrauch ja La Trobe soololauludega Villu Valdmaa, keda klaveril saatis Martti Raide.

22. oktoobril Eesti-Norra kultuuri-konverentsi eelõhtul avati Assauwe tornis norra

rahvusvahelisel tasemel, muusikute huvide kaitsmine, festivalide, konverentside jm korraldamine. P. Lassmanni sõnavõttust selgus, et aruandeperioodid on nõ välispoliitiline töö olnud sisemisest kaalukam. Välja on antud kaks üllitist (Music in Estonia ja Estonian Music Life), kolm on veel töös; hiljuti osaleti oma katusorganisatsiooni IMC Rooma-kongressil. Koduste probleemide vaeglahendamist põhjendas P. Lassmann EMN-i vähese autoriteediga, mistõttu mõnedki ettevõtmised – näiteks tõsise muusika osakaalu tõstmine Eesti Raadios ja TV-s – on jäänud poolele teele.

Presidendi ettekandest moodustaski lõviosa uue juhatuse õlule langevate ülesannete loetelu, mis jagunes kolme suuremasse gruppi: a) muusikaharidus, b) avalik muusikaelu ja c) muusikaelu materiaalne külg.

Seejärel andis E. Kangron ülevalde IMC peassamblee tööst, M. Lohuaru aga rääkis lühidalt teemal "Eesti Muusikanõukogu IMC/UNESCO liikmena".

Kuna EMN on mittetulundus-organisatsioon, sõltub tema finantsiline seisund Kultuurkapitali, Kultuuriministeeriumi ja muude instantside annetustest ning liikmemaksudest.

muusika suurkuju Edvard Griegi 90. surmaaastapäeva tähistav näitus. Väljapanek sai teoks TMM-i ja Troidhaugenis asuva Griegi Muuseumi koostöona. Näituse avamisel rääkis Griegi Muuseumi töötaja Eilif Lötveit emotsionaalselt Griegi tähendusest Norrale ja muuseumi tegevusest. Tervitussõnu lausur Norra suursaadik Eestis hr. Kai Lie.

27. oktoobril toimus Assauwe tornis teatri- ja muusikaosakonna ühisüritusena sümposion teemal "Rahvuslik draama- ja muusikateater 80. aastail", osalejaiks-kõnelejaiks teatritegelased ise – lavastajad ning heliloojad. Draamapoolel arendasid teemasid Jaak Allik, Mikk Mikiver ja Evald Hermaküla. Muusikateatri osas esinesid ülevaldetega oma teatritööst heliloojad Eino Tamberg (ooper "Lend") ja Veljo Tormis ("Eesti ballaadid"), Estonia lavastajad Mai Murdmaa ja Arne Mikk. Elav publikuhuvi sümposiooni vastu tõestas selletalvise üritusvormi elujõudu.

Alo Põldmäe

Eesti Muusikaakadeemias

Oktoobris korraldas Eesti Muusikaakadeemia oma endise õppejõu Jüri Variste (koos Eesti Kooriühinguga) mälestuskontserdi ning Heljo Sepa juubeliõhtu.

22. oktoobril pidas oma järjekordse istungi EMA õpetatud nõukogu. Otsustati, et kõik sisseastumisel mitte eesti keelt valdavad üliõpilased, Eesti Vabariigi alalised elanikud peavad andma 2. õppeaasta lõpuks eesti keele eksami D-kategooria ulatuses. Kinnitati õppeosakonna põhimäärus, sama planeeritakse tulevikus teha kõigi administratiivüksuste osas. Kuulati haldusprorektori T. Tamra informatsiooni riigi poolt EMA-le kui avalik-õiguslikule asutusele varade üleandmise kohta. Otsustati moodustada komisjon 1999. a. EMA 80. aastapäeva tähistamise ettevalmistamiseks.

8.–11. oktoobrini pidas EMA täienduskoolituse raames Innsbrucki Pedagoogika ülikooli professor Werner Mayr loengu ja viis läbi praktikumi teemal "Muusikaõpetuse meetodika". 16.–18. oktoobrini toimusid Kaarli puistee maja

Viimaste alalaekumine põhjustaski ühe vähestest diskussioonidest ja ajendas ka täiendama põhikirja punkti "EMN liikmeksoolek lõpeb" lisaklausliga: kui liikmemaks on kolm aastat tasumata.

Teised tõstataud probleemid keerlesid koorimuusika määratluse, professionaalsete, harrastus- ja projektkooride (A. Soots), kirikumuusika (P. Aidulo), vokalistide (M. Palm) ja üldharidus- ning muusikakoolides antava muusikaõpetuse (E. Kangron) ümber.

Muidugi vajanuksid käesoleval ajal meie muusikuid vaevavad mured hoopis üksik- asjalikumata lahtirääkimist, kuid ilmselt oli koosolek ebapiisavalt ette valmistatud ja infot juhatuse vahepealsetest tegemistest vähe "lekitatud" – eks siit ka napid sõnavõttud.

Tundub, et uuel juhatusel (koosseisus: president P. Lassmann, asepresident E. Kangron, liikmed P. Aidulo, K. Leivategija, M. Lohuaru, M. Põldmäe, R. Remmel, R. Rannap ja A. Uibo) tuleb teha mehist tööd mobiliseerimaks viimne kui üks oma arvukaist instituutsioonidest ja üksikliikmeist, et asi saaks korralikult liikuma ja kitsaskohad leiaksid laiendamist.

Koosolekul käis

Ines Rannap

Tallinna Muusikakeskkoolis

Sellel õppeaastal esinevad Tallinna Muusikakeskkooli õpilased 2–3 korda kuus TV-3-s. Oktoobris anti mitmeid kontserte Tallinna erinevates kontserdisaalides. Ajaloomuseumis esinesid Helju Taugi saate- ja ansambliklassi õpilased, laulis Monika Sutt. Kiek in de Kökis Mai Katsuba ja Eve Paju-Tõevälja klaveriklassi õpilased, Mustpeade Maja Valges saalis kooli sümfooniaorkester Toomas Kapteni juhendamisel. Olevi saalis mängisid Aino Riikjärvi viiulil ja Signe Hiis klaveril Brahmsi ja Schuberti muusikat ning esinesid Ira Flossi ja Kersti Sumera klaveriklassi õpilased.

Üks neist, Sten Lassmann, sõitis novembri algul rahvusvahelisele noorte pianistide konkursile Tšehhimaale, teine noor pianist, Hando Nahkur, võttis septembris osa Tšaikovski nim. noorte pianistide konkursist Peterburis, pääses seal II vooru ja sai diplomi parima virtuososse palasitamise eest.

27. oktoobril esines TMK III–XII klasside erinevate erialade õpilastest koosnev kontserdibrigaad Tapa ja Rakvere muusikakoolis.

saalis Berliini Lied-pianisti, prof. Phillip Molli ja viiuldaja, prof. Marianne Boettcheri meistrkursused. 21.–23. oktoobril Prantsuse klarinetisti Jean-Louis Ren, meistrklass, mille raames ta esitles ka Vandoren Music Tradingi uusi troste ja huuliluid.

EMA Elektronmuusika stuudiosse saabus täiendavalt tehnikat Euroopa Liidu TEMPUS-e projekti raames. Euroopa Komisjonile on esitatud taotlus jätkata seda projekti, millega liitub käesolevast aastast ka Hochschule für Musik und Theater Rostock, eesmärgiga jagada selle realiseerimise raames saadud kogemust Läti ja Leedu muusikaakadeemiatega.

Teise Eesti Muusikaakadeemias käigus oleva TEMPUS-e projekti raames, mida teostatakse koostöös Sibelius Akadeemia ja Utrechti Kunstide Kõrgkooliga, on alustatud EMA raamatukogu täiendamist. Projekti aastaeelarve on ette valmistatud ja läheb kinnitamisele. Sellest aastast on projektiga liitunud ka London Guildhall School of Music and Drama. Jätkuvad projektis ettenähtud koolitusprogrammid, mis sel aastal toimuvad Londonis, Helsingis ja Tallinnas.

EESTI ORKESTRIJUHTIDE PÖÖRDUMINE EESTI VABARIIGI HARIDUSMINISTRI HR. MAIT KLAASSENI POOLE.

Meie rahvuskultuuri uhkuseks on suurte traditsioonidega korgetasemeline orkestrikultuur (sümfooniaorkestrid jt.). Mängijate järelekasvu huvides on ülitähtsal kohal koofide puhkpilliorkestrid. Tuues aga võrdluseks Inglismaa, Ameerika Ühendriikide, Saksamaa, Norra jt. maade koolinoorte orkestrite massilisuse ja kõrge taseme, leiame, et Eestis tuleks paika panna riiklik haridusprogramm, mille üheks osaks olgu muusikaõpetuse arenguprintsiibid üldhariduskoolides.

Soovime, et riiklikul tasemel oleks vastu võetud selgesõnaline otsus puhkpilliõpingute toetuseks kõikide üldhariduskoolide orkestrites. Juhime tähelepanu sellele, et praegune üldine elatuseta ei soodusta tasulist haridust.

EESTI NAISSKOORILIIKUMISE RÖÖMUD JA MURED

18. oktoobril oli Estonia Talveaia Eesti Naislauluselstsi traditsiooniline aastakoosolek. Nüüdseks juba neli aastat tegutsenud selts on selle ajaga jõudnud küllaltki palju ära teha meie koorikultuuri säilimise ja edasiarengu heaks. Nagu aga teistelgi kultuuri valdkonnas tegutsevatel organisatsioonidel, on ka ENS-i ees rõõmude ja kordaminekute kõrval mitmeid küllalt keerulisi probleeme. Eeskätt on need seotud maakondades tegutsevate taidluskooride finantseerimisega.

Koosoleku avasõnavõtuga esines ENS-i esinaine Maret Hurt. Tema poolt räägiti oli kokkuvõtte aasta jooksul toimunud muudatustest ENS-is ja mõõdunud aasta vältel läbiviidud üritustest. ENS-i liikmeskooride arv on tänaseks suurenenud ühe võrra, ulatudes 68-ni. Mõõdunud aastal lakkas olemast Kunda naiskoor. Juurde tulid aga Lihula naiskoor Leelo ja Avinurme kultuurimaja naiskoor.

ENS-i 10-liikmelise juhatusse kuulub 5-liikmeline muusikaline toimikond, liikmeteks praegu Vaike Uibopuu, Linda Kardna, Silvia Mellik, Viktoria Jaagomägi ja Maiu Linnamägi.

Loetelu aasta jooksul läbiviidud üritustest alustas pr. M. Hurt 1996. aasta 10. novembril isadepäeva tähistamise kontserdiga Estonia kontserdisaalis, kus esinesid mitmed ENS-i kuuluvad koorid. Katkeid sellest kontserdist näidati ka sama päeva õhtul AK-s.

Järgnevaüks üsnagi tõemahukaks ürituseks oli ettevalmistus naiskooride võistulaulmiseks. Sellest võttis Sakala kammersaalis osa 29 koori, seega peaaegu pooled ENS-i liikmetest. Tähistati M. Saare 115. ja H. Lemmiku 60. sünniaastapäeva ning E. Mägi 75. juubelit. Sügisel oli Rāpina naiskooride laulupäev.

Väga edukalt on tööle hakanud vaid poolteist aastat tagasi asutatud Üle-eestiline Neidude Koor. Ta saavutas oma noore dirigendi Toomas Volliga eesotsas suvel Saksamaal toimunud rahvusvahelisel noortekooride konkursil üllatuslikult Ellerheina järel teise koha. M. Hurda sõnul oli aga konkursile sõit väga kulukas. Siiani ollakse 4500 krooni võlgu.

VEIDI KUMMALINE MÖTTEVAHETUS

Üsna koosoleku algul kutsus ENS-i esinaine koore üles hoidma kontakti, et seltsi juhtkonnal oleks oma kooride tegevusest ülevaade. "Siis saame meie informeerida teisi, kui meil küsitakse," ütles ta.

Tund aega pärast ütles sõnavõtnud Haapsalu naiskoori esindaja, et oleks tore, kui ENS-i juhtkond hoiaks rohkem kontakti oma liikmeskooridega. Saadaks kasvõi jõulukaarte ja tunneks huvi maakondades tegutsevate naiskooride murede vastu. See mõtteavaldus leidis toetajaid.

Maret Hurt vastas, et vähene kontakt on tingitud eeskätt rahalistest probleemidest: "Ütlen

ausalt, ühe kirja saatmine läheb keskmiselt maksma 4 krooni ja meil pole selle jaoks raha, et olla kõikide kooridega pidevas kirjavahetuses."

Siia kõrvale sobiks tuua ENS-i majandusküsimustega tegeleva pr. Elviira Lille ettekanne organisatsiooni tuludest mõõdunud aastal. Selgub, et ENS-i liikmemaksudest laekus 18 857 krooni ja sponsoruselst 200 800 krooni. Usun, et kõik need rahad on kulutatud väga vajalike projektide läbiviimiseks, kuid mulle hakkas tunduma, et ENS-i juhtkonnas ei ole prioriteetidid mitte kõige täpsemalt paika pandud. Täiesti kindlalt on vaja raha erinevate ürituste läbiviimiseks, reisikuludeks, juhtkonna töötasudeks jne.

Kuid milleks on vajalik maakondades tegutsevate taidluskooride kuulumine ENS-i, kui nendega pole võimalik ühendust hoida väheses margiraha tõttu? Kas ainult võimalikult suurearvulise liikmeskonna pärast? Müts maha kõigi väikeste taidluskooride ees, kes meil praegu maakondades veel tegevust jätkavad. Kohalike tihti peale kultuuriükskõiksete (et mitte öelda kultuurivaenulike) võimumeeste kiuste jätkub see veel tihti ka seal, kus see loogiliselt mõtleval inimesel jaoks pole enam kuidagi võimalik. Kui suur kaal võib sellistes tingimustes olla mõnel toetaval ja julgustaval kirjal või telefonikõnel, mis seltsi juhtkonnast saadakse. Sellega võib praegu ehk rohkemgi ära teha kui pisku rahaga, mis arvatavasti ka tulevikus jääb piskuks. Minu arvates võiks ENS-is olla oma margiraha "fond".

KAVALATE NIPPIDEGA AUTORIKAITSE VASTU

Küllaltki suure osa koosoleku ajast võttis enda alla uute laulude tutvustamine ja neis esinevate trükivigade parandamine. Tegu oli lauludega, mis on 1998. aasta kevadel Viljandis toimuva M. Saare loomingu konkursi kavades. Koosviibijatele tutvustas neid koorijuht Vaike Uibopuu. Kõrvuti vanade teada-tuntud lauludega oli nende seas ka uusi, kaks helilooja Tiina Kiilaspea komponeeritud. Kuna autor viibis saalis, anti talle võimalus oma laule klaveril ette mängides tutvustada. Lood olid toredad, eredate kujunditega ja naiskooripärased.

Siinkohal ei saa jällegi mööda ühest probleemist, mille mõistmiseks kulub veel ilmselt palju aastaid ja mis on üsna tõsiseks kaikkaks rahvusliku heliloomingu arenemises. Nimelt on Petersoni kirjastus need T. Kiilaspea kaks laulu J. Liivi tekstile välja andnud ja seega kehtib neile omaalgatusliku paljundamise keeld. Kohalolnud koorijuhid üritasid sellest ebamugavusest mööduda kavalate nippide abil. Üheks originaalsemaks oli ettepanek noot vastava aparatuuri abil seinale projitseerida ja seejärel koorile selgeks õpetada.

Sellist loetelu võiks jätkata. Umbes pool aastat tagasi võis ühes televisiooni kultuurisaates näha, kuidas helilooja Veljo Tormis oli hädas oma Soome Fazeri-kirjastaja esindajaga ja püüdis välja selgitada, kuidas sattusid tema veel trükist ilmumata teose noodid ühe Ameerika koori kätte.

Kurbi näiteid võib tuua veelgi. Üks minu endine koolivend teeb Klassikaraadios aeg-ajalt

saateid. Tema jutu põhjal on seal autorikaitse lehe täitmine vaid soovituslik ja mitte kohustuslik. Saate kohta argentiina heliloojast Piazzollast, mida ta tegi (väga õnnestunult ja kvaliteetselt), küsisin huvi pärast, kui suur võiks olla autoritasu helilooja järglastele sellise umbes 1 tunni pikkuse saate eest. Ta lõi selle peale käega ja ütles, et autorikaitse leht jäi täitmata. Küsisin seepeale, kuidas tal siis õnnestus kätte saada toimetajatasu? Ta andis mõista, et toimetajatasu kättesaamise sõltuvus autorikaitse lehe täitmisest on puhas formaalsus. Asi oleks veel mõistetav, kui tegu oleks mõne "tümsuraadioga", kuid Klassikaraadio mainet kisub see minu silmis alla küll.

TROTSLIKUD VILJANDLANNAD

Eriti jäi sõnavõttudest meelde Viljandi naiskoori dirigendi oma. Tema sõnul on nende koor tõsistes majandusraskustes, kuna alates eelseisvast aastast on see välja jäetud kohaliku kultuuriosakonna eelarvest. Vaatamata keerulisele olukorrale oli entusiastlik dirigent trotsi täis ja lubas mitte alla anda: 9. novembril kohaliku kultuuritegelase Raivo Laikre 75. juubeliks korraldataval kontserdil tõsiselt koostööle olemasolu vajalikkust tõestada. ENS-i esinaine M. Hurt soovitas Viljandi koorile Kultuurkapitalilt abi paluda ja koori liikmemaksu tõsta. Liikmemaksu ei saa viljandlannad aga tõsta, sest põhiosa koori liikmeskonnast moodustavad kooliõpilased, pensionärid ja teised vähemkindlustatud elanikegrupid. Viljandi kultuuriametnikud ei ole sealse naiskoori dirigendi sõnul muusikalise harituse poolest eriti silmapaistva tasemega. Ka on Viljandi Kultuurimaja sama inimese vältel praegu rohkem äri- kui kultuurimaja.

Viljandlanna poolt öeldut toetasid ka mitmed teiste maakondade naiskooride dirigendid, kes viitasid analoogsetele probleemidele oma maakondades.

Positiivne ettepanek tuli koosoleku lõpul ENS-i juhtkonda kuuluvalt Viktoria Jaagomäelt. Ta pakkus eesti muusikaga seotud koorimuusika projektide tarvis välja Estonia Talveaeda. Kui teiste Tallinna kontserdipaikade üürid on praegu väga kõrged, ulatudes 2000–6000 kroonini tunniss, siis Estonia Talveaeda võib kasutada palju soodsamalt. Pr. Jaagomägi palus seda võimalust ära kasutada, kuna eesti koorimuusikaga seotud üritusi ei viida viimasel ajal enam kuigi sagedasti läbi ja paljud vanema generatsiooni heliloojad oleksid neile osaks langeva tähelepanu üle kindlasti rõõmsad.

Aaro Pertmann

Filharmonia Kammerkoor ja Tallinna Kammerorkester tagasi USA-turneelt

Oktoobrikuu kolme nädala jooksul andis USA üheksas osariigis kokku kolmteist kontserti kolme erineva kavaga Eesti Filharmonia Kammerkoor ja Tallinna Kammerorkester Tõnu Kaljuste dirigendikepi all. Reisi Ameerika-poolne organisator oli agentuur New World Classics eesotsas Kerby Lovalloga, sõitu toetasid ka Eesti Kultuuriministeerium ning lennufirma SAS. Kontsertidel kõlas keskse teosena Arvo Pärdi "Litaania" (teos põhineb pühak Johannes Chrysostomose (345–407 A D) kahekümne neljal palvetekstil igaks ööpäeva tunniks). Kavades oli veel Mozarti Litaniae lauretanae (K. 195) ja Ave verum, samuti 1915. aastal sündinud Norra helilooja Knud Nystedti "O crux" ja "Miserere" (mõlemad à capella), Erkki-Sven Tüüri "Passion", "Illusion" (orkestrile), "Inqui, tude du fini" ning A. Pärdi "Trisagion". Kontserdil Ann Arboris esitati vaid a capella koorimuusikat, autoriteks Bruckner, Nystedt, Lidholm, Tormis. USA läänerranniku kontsertidel olid A. Pärdi "Litaania" solistidena kaastegevad Hilliard ansambli liikmed Inglismaalt. Solistidena astusid üles ka Filharmonia Kammerkoori lauljad Kaia Urb, Mati Turi, Tiit Kogermann, samuti rootslased Malena Ernmann ja Lars Johanson.

Kontserdid toimusid väga heades ja tihti ka väga suurtes saalides ning kirikutes, nende hulgas näiteks San Francisco Davies Hall (2500 kohta), Hill Auditorium Ann Arboris (4100 kohta), Washingtoni Rahvuskatedraal (1600 kohta). Oldi nii Mehiko piiri ääres Tucsonis,

Michigani järve ääres Milwaukeees, Chicagos kui ka pöörase elutempoga New Yorgis. Esineti samal hooajaafiisil selliste tuntud muusikutega nagu Chicago sümfooniaorkester, Cecilia Bartoli, Marilyn Horne, Izhak Perlman, MET-orkester ja sir Georg Solti jne.

Kontserdid läksid hästi, tihti aplodeeriti kontserdi lõppedes püsti seistes, eriti emotsionaalsed olid esinemised New Yorgi St. Ignatius Loyola kirikus ja Washingtoni Rahvuskatedraalis. Arvustustes tõsteti esile esituse esmaklassilist kvaliteeti, pühendunud kontsentreeritud muusitseerimist, koori täpset ja nooruslikku kõla, orkestri balanseeritust. Eraldi sai kiita sopran Kaia Urb Mozarti Litaniae Lauretanae soolode eest.

Arvo Pärti tuntakse USA-s hästi, mitmetes kontserdiarvustustes peatuti tema loomingul pikemalt. Näiteks loeb Scott Duncan Los Angelesest A. Pärdi teoseid üheks kolmest peategurist, mis on muutnud oluliselt tänapäeva kontserdimuusikat (Jacob Druckmani ning Glassi, Reichi, Adamsi kõrval). Wall Street Journal märkis, et Pärdi muusika näib vaigistavat kütünilisuse. Muusika mõjust andis tinnistust ka kuulajatest kiirgav tänu.

Arvustajate hinnangul näis ettekantav puudutavat suurt ja eripalgelist publikut teksakandjatest õpetlasteni. Samal ajal võis tunda vastuolu nappide vahenditega väljendatud hingestügavuse ning Ameerika ülipragmaatilise elulaadi ja vaimse pinnapealsuse vahel. Ka see külg oli mõnes vastukajas esindatud.

Los Angeles Times tõi ära pikema kirjutise Erkki-Sven Tüürist. Kontsertidel elati intensiivselt kaasa tema tempokale orkestriteosele "Illusion". Eriti tugevaks hindas Tüüri teoseid Arizona kriitik Kenneth LaFave.

Peale mõnepäevast puhkust ja kohanemist ajavahega sõidavad Filharmonia Kammerkoor ja Tallinna Kammerorkester uuele ühisele reisile. Novembri algul on kontserdid Sitsiilias, seal edasi Saksamaal ning Austrias.

Allan Vurma

ARVO AUNA FOTO

Pärast kontserti Washingtoni Rahvuskatedraalis

Moskva Konservatooriumi suures saalis kõlas eesti koorimuusika

Käesoleval aastal tähistab Moskva Riikliku Konservatooriumi koorijuhtimise kateeder mitme üritusega oma 75. tegevusaastat. Sellega seoses kutsus Moskva Konservatooriumi koorijuhtimise kateedri juhataja professor Boriss Tevlin mind külaliskoorijuhina kateedri üliõpilaskoori juurde. Valmistasin 3 nädala jooksul (22.09.–19.10.) ette ulatusliku kava, kus G. P. Palestrina (Sabat Mater) ja J. S. Bachi (Motett nr. 2) kõrval oli oluline osa eesti muusikal (A. Pärt, V. Tormis, C. Kreek). Kui Pärdi ja Tormise kooriloomingust on noortel vene koorijuhtidel olemas minimaalne ettekujutus, siis C. Kreegi Reekviem oli nendele tõeliselt avastuseks.

Moskva Konservatooriumi koorijuhtide õppeprotsessis on kateedri kooril väga suur roll. Proovid toimuvad neli korda nädalas (10 t.). Kateedri umbes 70-liikmeline segakoor on hea häälematerjaliga, võimekas ja teotahtline professionaalne kollektiiv. Kõrvuti otseste pedagoogiliste ülesannetega on selle koori üheks olulisemaks tegevussuunaks aktiivne kontserditegevus ja peamiselt vene koorimuusika salvestamine heliplaatidele.

Prof. B. Tevlin on korduvalt külastanud Eestit. Olles küllalt hästi informeeritud meie koorimuusikast, on ta ka edukalt propageerinud mitme eesti autori (näit. M. Saar, M. Härma, G. Ernesaks, V. Tormis) loomingut. Tunnen teda kui innukat eesti kooriloomingu ja kogu meie kooriliikumise austajat juba üle 30 aasta. Ta on aja nõuetega kaasaskäiv ja uuendusteadis koorijuht-pedagoog, kes oma praktilises tegevuses on paljuski juhindunud Balti vabariikide koorialastest arengutest–traditsioonidest.

See kindne praktiline töö Moskva Konservatooriumi tudengitega kujunes loomulikuks jätkuks minu viimaste aastate kontsertidele Ülevenemaalise Koorijuhtide Segakooriga. Selle koori ellukutsujaks (Eesti eeskujul) ja eduka tegevuse organiseerijaks, kunstiliseks autoriteediks on samuti prof. B. Tevlin.

Minu töö noorte Moskva koorijuhtide–tudengitega kulges normaalselt. Võlus nende nooruslik muusikaline aktiivsus ja kohene kaasatulemine. Küllalt kiiresti oldi suutelised realiseerima kooriteostest juhtuvaid nõudmisi vokaali tämbrite, karakterite, ansambli, faktuuri jm. kujundamisel. 12 päevaga sai vokaalselt nõudlik kava enam-vähem esinemisküpseks. Koor andis 19. oktoobril arvukale publikule konservatooriumi suures saalis üle ootuste menuka kontserdi. Publiku erilise poolehoidu pälvisid A. Pärdi "Magnificat", V. Tormise "Vimalised", "Käskivimäng" ja kontserdi teises pooles kõlanud C. Kreegi "Reekviem" (orelil Margarita Koroleva). Kontserdil esines lühikese sõnavõtuga ka Eesti suursaadik Moskvast hr. Mart Helme.

Erilist heameelt valmistas mulle tudengite siiras huvi eesti koorimuusika vastu. Tahaks loota, et meie kultuurialased kontaktid idanaabriga tihenevad ja tugevnevad. Tänapäeva keerulises ja vastuolulises maailmas on inimlikel kontaktidel määratu tähtsus. Oma järjekordse koorijuhtitööga Moskvast suutsin arvatavasti ka mina selles valdkonnas midagi positiivset korda saata.

Kuno Areng

MITME AUHINNAGA KONKURSSIDELT TAGASI

Lastekoor Ellerhein Tiia-Ester Loitme juhatusel võitis novembri algul Hispaanias Tolosa rahvusvahelisel koorikonkursil kolm esikohta, sealhulgas Euroopa Grand Prix. Ellerhein võitis esikoha veel lastekooride kategoorias ja sai auhinna kohustuslike baski laulude parima esituse eest.

Tallinna Kammerkoor Aivar Leštšinski juhatusel tuli oktoobris Tšehhi Vabariigis toimunud konkursilt tagasi nelja auhinnaga. Nendeks olid kuldmedal, II auhinnaline koht, preemia parima rahvalaulu töötluse eest ja publikupreemia.

PUBLIK JUUBELDAB. KRIITIKA MÖRU

Nooti mittetundev Paul McCartney kirjutas oma uue klassikalise muusika oopuse – 75 minuti pikkuse sümfoniilise poeemi "Seisev kivi" orkestrile ja koorile klaveriga ühendatud kompuutri abil. Esiettekande põhjal otsustades ootab seda samasugune saatus nagu 1994. a. valminud oratooriumi, mis kriitikutel silmis on olnud alaväärtuslik, aga mida on esitatud üle 100 korra 20 riigis.

Albert Halli täissaal plaksutas etenduse lõpul autori 6 korda tagasi, karjus "Me armastame sind, Paul!", just nagu Beatles'ite hüilgeaegadel.

Times'is kirjutas aga tuntud kriitik Hilary French, et teos on kurb monument: lõtv ja keskaegne. Samuti on seda nimetatud saate-muusikaks. Ka rokkmuusika kriitik Andrew Smith on samal arvamusel: vähe ilusaid toone, puudub selgroog, läbiv mõte.

55-aastane McCartney ei lase kriitikal end heidutada, kuid vabandab, et tunneb klassikalist muusikat tõepoolest halvasti. "Kui ma olin poisike, keeras mu isa alati raadio kinni, kui seal kõlas süvamuusika," selgitas ta. Ning lisas, et ta on endiselt oma Beatles'ite aegse muusika austaja, kuid püüab seal samm-sammult edasi astuda tõsisema muusika poole.

Reuter – ETA

OOPERITEATRI LAHTI-LASTUD DIREKTOR ALUSTAS NÄLJASTREIKI

Albaania Rahvusliku Ooperi- ja Balletiteatri direktor Agron Xoxe alustas näljastreiki, kui talle teatati, et ta on ametist vallandatud. Xoxe on üks Albaania riigitootajaist, kes uue sotsialistliku partei juhitud valitsuse poolt ametist lahti lasti põhjendusega, et nad ei tule tööga toime. Xoxe ja teised leiavad, et tegemist on hoopis poliitilise kättemaksu aktsiooniga.

DPA – ETA

"AIDA" UUESTI LUKSORIS

G. Verdi "Aida" etendamine Vana-Egiptuse pealinnas Luksoris riigi lõunaosas 1994. a. ei meeldinud islami fundamentalistidele ja oli üheks nendepoolse terrorikampaania ajendiks. Nüüd, Suessi kanali avamise puhul Egiptuses "Aida" esmakordse esitamise 125. aastapäeva puhul toodi see ooper Luksoris uuesti lavale. Rakendatud olid erakorralised turvameetmed: kohal palju politseinikke, kes kõik saabuvad autod hoolega läbi otsisid. Etendus, mille pealtvaatajate hulgas oli ka president Mubarak, mõõduis rahulikult. Vaatamata äsjastele terroriaktsioonidele Egiptuses oli saanud Euroopast rohkesti külalisi.

Reuter – ETA

ITAALIA VALITSUS LEEVEN-DAB OMA RAHAMURESID MUUSIKASÕPRADE ARVEL

Itaalia valitsuse finantsmuresid on veelgi suurendanud maavärin septembri lõpul ja oktoobri algul riigi keskosas. Sellele viidates otsustas valitsus loobuda subsideerimast varem planeeritud La Scala külalissetundis Varsnavis ja need likatakse järgmisse aastasse.

1. oktoobrist alanud eelarveaastast tõusid Itaalias lisaväärtusmaksud 16 protsendilt 20 protsendile mitmetelt kaupadelt, sh kompaktdiskidelt. See on kutsunud esile sealsete plaadifirmade protesti. Nende esindajad on

ajakirjanduses väitnud, et selle põhjal otsustades pole Itaalias kultuur enam au sees. Kannatab esijoonest vasem noorem rahvas ning suureneb piraatplaatide sissevedu. Muusikaplaate pidavat valitsus võrdväärseks mitmete luksuskapadega, näiteks juveelidega, mille kohta ka kehtib sama seadus. Valitsuse esindajad omakorda märgivad, et sama lugu on ka rõivaste ja jalanõudega ning küsivad vastu, kas plaaditootjad peavad ka neid luksuskapadeks.

Reuter – ETA

SCHUBERTI MUUSIKAT NII TASU EEST KUI TASUTA

Sibeliuse Akadeemia, Rahvusopera ja teised Soome muusikaorganisatsioonid on seoses Schuberti 200. sünniaastapäevaga organiseerinud sel sügisel septembrist detsembrini palju vokaal- ja instrumentaalmuusika kontserte, kus mängitakse kas ainult või põhiliselt Schuberti muusikat. Mitmed neist, seehulgas tuntud ansambli ja solistide esituses, on kuulajatele tasuta.

Juba 12. korda toimus selle aasta septembri lõpul – oktoobri algul "Iiri festival Soomes". Üle 50 kontserdil 15 kohas esinesid seal mõnede Soome oma muusikute kõrval põhiliselt külalismiisikud Iirimaalt. Festivali matroon oli Soome välisminister Tarja Halonen.

STT – ETA

PAVAROTTI LONDONIS

Luciano Pavarotti käis oktoobri lõpul Londonis vastu võtmas ajakirja Gramophone preemiat selle eest, et ta annetas 5 miljonit naelsterlingit Bosnia sõjas kannatanud laste heaks. See summa läheb põhiliselt muusikaterapiai kliiniku ehitamiseks Mostari linnas. Londonis pidas ta kunagise Beatles'i tähe Paul McCartneyga ühistöö plaane. Kohal oli ka Mstislav Rostropovič, kes ütles, et talle meeldiks surra, tšello käes.

Reuter – ETA

SOOME KANNELDAJAD MÄNGISID PRESIDENTILE

Soome presidendi Ahtisaari residentsis Mäntyniemis käisid esinemas 17 kandlemängijat 40 presidendi külalisele. Esinemine lindistati ning esitatakse raadios ja televisioonis.

See oli üks üritus Soome iseseisvuse 80. aastapäeva muusikaliseks tähistamiseks. Sama tähtpäevaga on seonduvad ka Matti Salmise jõululaulukasseti väljaandmine.

STT – ETA

MOSKVA UUS OOPER KOLIB

Jevgeni Kolobovi juhitud Uus Ooper loodi Moskvast linnapea Juri Lužkovi toetusel kuus aastat tagasi. Ta on paiknenud endises kinos Zenit Moskva idaosas, kus on 400 istekohta. Koobaalinsised seinad ja hõbedaseks värvitud bistrootolid loovad moodsa jaheda õhkkonna. Glinka "Ruslan ja Ludmilla" ettekandmisel paikneb orkester laval ja ainult väike nurb on seal jäetud fantastiliselt riietatud solistide jaoks. Eesriiet pole. Segakoor paikneb lava kohal ja saali külgedel platvormidel. Maraton-ooper, mis kestab tavaliselt üle 5 tunni, kantakse ette kahe tunni jooksul. Esitatakse ainult kõige olulisem.

"Tänapäeva publik vaatab televisiooni ja šõusid. Ta ei suuda kaua paigal püsida, tahab nautida artistlikku vaatamängu nii kiiresti kui võimalik," selgitab Moskva Uue Ooperi administraator Tatjana Roškova, kes on ise vaid pisut üle 20 aasta vana.

"Meie kavas on 18. ja 19. sajandi klassikaline, tihtipeale unustatud repertuaar, samuti nüüdisaegsed teosed.

Uus Ooper pole mõeldud uusrikaste, vaid intellektuaalide jaoks, kes pole ju jõukad. Välja

arvatud kallitele esietendustele maksavad piletid 5000–30000 rubla (12–75 EEK – toim.). Meil on hea 100-liikmeline orkester ja 70-liikmeline koor, mis koosneb noortest professionaalidest, osalt üliõpilastest. Ainult solistid kutsume väljast. Tänu Juri Lužkovi toetusele pole meil vaja lugeda iga penni," räägib T. Roškova.

Kino Zenit on siiski ajutine lahendus. Moskva Uue Ooperi koduks saab endine Ermitaaži-teater, mida praegu renoveeritakse. Kuigi see töö pole veel lõppenud, anti seal juba septembri algul galakontsert seoses Moskva 850. aastapäeva tähistamisega. Uude majja kolitakse selle aasta detsembris. Selle hooaja esimeseks uuslavastuseks on Tšaikovski "Jevgeni Onegin".

DPA – ETA

JÄÄDVUSTATAKSE S. RICHTERI MÄLESTUST

Venemaa president Boriss Jeltsin kirjutas alla ukaasile "S. T. Richteri mälestuse jäädvustamisest". Venemaa valitsust kohustatakse asutama P. I. Tšaikovski nimelise Moskva Riikliku Konservatooriumi üliõpilastele Richteri-nimelised stipendiumid ja kindlaks määrama nende omistamise korra, andma Richteri nime ühele Venemaal toimuvale muusikafestivalile, avama ühes Venemaa muuseumis Richteri alaline ekspositsioon. Kultuuriministriumile tehakse ülesandekd kindlustada Richteri hualle mälestussamba püstitamine, Moskva linnavalitsusele soovitatakse omistada ühele sealsele muusikakoolile S. Richteri nimi ja paigaldada selle hoonel mälestustahvel.

RIA – Novosti – ETA

BULGAARIA OOPERITÄHED EILE JA TÄNA

"Lauluarmastus on bulgaarlastel geenides," ütles ooperikriitik Boyanka Arnandova. Laul aitas tema sõnul üle elada 500-aastase Türgi ikke.

Ka Teise maailmasõja järel on Bulgaaria lauljad olnud kuulsad nii kodu- kui välismaal, esinedes La Scalas, Londoni Covent Gardenis ja muudes kuulsates kontserdisaalides.

Tuntuim nimi on Boris Hristov, kes elas pärast lahkumist Bulgaariast 1941. a. kogu aeg välismaal. Pärast oma surma maeti ta aga 1993. a. Sofias. peale tema on kuulsaimad nimed veel praegu elavad bass Nikolai Gjaurov ning sopranid Raina Kabaivauska ja Anna Tomova-Sintov.

Viimane on töötanud välismaal ligi 40 aastat, sellest 16 aastat koostöös dirigendi Herbert von Karajaniga. Tema sõnul laulab ta mitte karjääri, vaid andumuse pärast. Mitte ainult vahetevahel kodumaal käies muretseb ta oma kaasmaalaste praeguse viletsa elujärje pärast ja samal ajal rõõmustab selle üle, et rahvas on siiski jäänud muusikaarmastusele truusk: riigi ooperiteatris mängitakse peaaegu alati täissaalidele, seda vaatamata asjaolule, et Bulgaaria ärimehed on kitsid süvamuusikat spondeerima. Kuid sel suvel toetasid nad ohtralt G. Verdi "Aida" 3 vabaõhulavastust endises Georgi Dimitrovi mausoleumis, mis oli tumber ehitatud Egiptuse püramiidiks.

Bulgaaria valmistub 1998. a. tähistama 90 aasta möödumist pidevast ooperiviljelemisest. Esmakordselt tehti seda kahe hooaja vältel juba 1890. aastast peale, kuid kolmandat hooega ei suudetud siis enam vastu pidada.

Reuter – ETA

TALLINNA KONTSERDIELU – OKTOOBER

*** KÕIGEPEALT JUUBELDAME**

25 aastat inimese elus – see on alles alguse lõpp, 25 aastat ansambli elus võib vahel olla ka lõpu algus; aga mida öelda 80 aasta kohta? Eriti veel, kui mees sammub krapsakalt lavale ja sunnib meeskoori võimsalt kumisema?

Niisiis juubeldasid oktoobri keskel hortuslased ja lõpupoole Roman Toi, peokontserdid olid ilusad mõlemal ega näidanud vähimatki märki "lõpetamisest".

Omal ajal ei tähendanud **Hortus Musicus** eesti muusikakultuurile ja kogu rahvale mitte üksi vana muusikat viljelevat ansambli, vaid ka sümbolit, mis ühendas endas julgust käima panna 70-ndatel aastatel ennekuulmatutena näivaid protsesse, tarkust tuua tänapäeva sajandite taguse, meil siis justkui mahasalatud kunsti, ja uhkust, mida kinkisid Hortuse edusammude tunnustamised mujal maailmas. Nüüdseks oleme suurepärase ansambliga täiesti ära harjunud ja ta ise nii või teisiti jõudnud hilisemagi muusika interpreteerimiseni.

Kuid 19. oktoobril esitati-lavastati tähendusrikkalt kujundatud poodiumil ainult X–XVII sajandist pärinevat. (Nii sel kui ka R. Toi kontserdil jäi aga kiibitsemise küsimus, kas ikka peavad särgiväel kaamera-mehed kõike just laval jäädvustama? Vähe puudus, et toimunuks koguni "avarii".)

Esimese poole keskaegne, valdavalt anonüümne muusika polnudki üleni askeetlik; näiteks tahtnuks istampit-tal'dest vedada ühisjooni – andestage jumalavallatus – tänase džässmuusika virtuooslike improvisatsioonideni, kusjuures N. Punderi, A. Mustoneni ja P. Klaasi mäng oli lihtsalt vaimustav ja "lõputrios" ideaalselt sünkroonis. Rõõmsameelne renessansimuusika tõi siiski kaasa vabanemise raskepärastelt range stiili painest, pannes hortuslasedki elavalt liikuma ja lustiliselt musitseerima. Teistest esileküündivamaiks osutusid A. Arderi naljatlevad etteasted, N. Punderi ja I. Sillamaa soleerimised.

Roman Toi on meestelaulu tungalt kandnud vapralt läbi oma elu ja hoiab seda kõrgel ka praegu. Juubelikontserdil oli rahvast nii palju, et Eesti Kontserdil tuli lagedale tuua viimane kui üks lisatool. Seda tungi ei põhjastanud ainult tasuta sissepääs, sest juba juubilari esimesi samme laval austati püstitõusmisega!

R. Toi ees seisis RAM, ühiskooris ka EKE Inseneride Meeskoor ja Tehnikaülikooli Akadeemiline Meeskoor. Kui nad omaette laulsid, siis – kummaline küll – kõlas paremini EKE oma; kas põhjustas kutselise kollektiivi edestamise arvukam koosseis, parem häälematerjal või pikaajsem koostöö? Igatahes köitsid Ants Üleoja juhutatud laulud – V. Kapi "Laena mulle kannelt, Vanemuine", T. Vettiku "See oli siis" ja E. Mägi "Isamaa" tõelise meeskooriliku tuseduse ja mõjusa sisukusega. Ka Jüri Renti dirigeeritud tehnikauilõpilaste esitatu – E. Mägi "Tuule tuba" ja M. Saare "Päikesele" – veenis nooruslikult heleda kõlakujunduse ja tõlgitsusliku mõtestatusega.

RAM-i ja Ants Sootsi ühistööst oli kõige haaravam A. Karindi ballaad "Rändavad veed". Ühe nõ vana laulu (kirjutatud 1939, redigeeritud 1960) elustamine on väärt tegu, sest meie koorilaulu varamus on peidus palju ilusat. Nii selle kui ka mitme teise teose esituses oli ulatuslik roll täita pianistidel–

Kontserdijärgsel banketil õnnitleb Roman Toid Eesti Muusikaakadeemia juhtkond (rektor Peep Lassmann, prorektorid Marje Lohuaru ja Andres Pung)

organistidel Andres Paasil ja Siim Selisel. Tänu neile tõhusa, perfektselt töö eest!

R. Toi koondas oma austamisõhtule rohkesti laule Toronto Meeskoori repertuaarist ja loomulikult kõlas ka tema looming: orelipala "Ketsemani aias" (A. Paas) ja koorilaulud "Nõmm", "Mu laul" ja "Me tuleme" – viimane ühendkooride jõulises, koloriitses esituses. Vanahärra reipus, sütitav juhatamisviis ja kodune suhtlemine kooriga sundis aina unustama mitmendat tema sünnipäeva me siis ikkagi tähistame.

*** NII PALJU SÜMFOONIA-KONTSERTE!**

Neljal neist rõõmustas kõrva noorte muusikute soleerimine, viies valmistas paraku pettumuse. Et ebamugavast asjast rutem vabaneda, alustan "viieandast".

Korraldajate arvates näib **Orffi** looming kandvat parimini sõnumit Rahvusvahelisest Muusikapäevast, kaks aastat tagasi

esitati 1. oktoobril "Carmina burana", nüüd "Aphrodite triumf". Kuna Prantsuse Lütseum ostis ära umbes 80% piletitest, anti neile kontsert kell 17.00, teistele huvilistele – tunduvalt vähematele – kell 19.00. 45 minutit kestnud kava kordamine esitajale muidugi liiga ei teinud, aga miks piirdui muusikapäeva tähistamisel normaalpikkusest poole lühema kavaga, jääb mõistatuseks.

Orff on muusikamaailmas kahtlemata üks erilisimaid nähtusi, ent tema aegade hämarusest inspiratsiooni ammutav, oma paganliku ekstaasiga kuulamishetkel vallutatav looming jätab mällu seletamatu tühjuse...

Kreeka armastusjumalannat ülistava 7-osalise lavalise kontserdi tekstid on Catulluselt, Sappholt ja Euripideselt. Näilisest lihtsusest hoolimata tundub partituur, eriti koori tarvis, komplitseerituna ja sellest vajaliku mänglevusega üle olla polnud Eesti Kontserdi Oratooriumikooril kaugeltki lihtne. Leedu dirigendi Gintaras Rinkevičiuse – alles oli ta meil Mozarti Reekviemiga – ennastalgavatele püüdlustele koori ja orkestri mobiliseerimisel – sünkroniseerimisel ei saanud midagi ette heita, ent tulemus jäi kesiseks, rütmiliselt lohisevaks ja kõlalt jõuetuks.

Solistid tõi Rinkevičiuse kodumaalt kaasa: sopran Alma Buzaitė, tenor Audrius Rubežius ja bass Vladimir Prudnikov on kahtlemata tugevad ooperilauljad ja oletatavasti tuttavad ka "Aphrodite triumfiga". Iseäranis vabalt tundis end Prudnikov, kelle tänuväärne "kõneleja" roll seostus humoorika näitlemisega.

Peigmehe vokaalselt korrektne partii jäi sisuliselt pinnapealseks, Pruudi süüvinumat teostust häirisid mõned ebatäpsused.

Esimesi sümfooniakontserte muidugi orkestritasandil võrrelda ei saanud: 9. oktoobril **ERSO Dorian Wilsoni kää all**, 10. oktoobril **Vanemuise Sümfooniakud Olari Eltsi juhatusel**, kes "käskas" ka Eesti Kooriühingu Oratooriumikoori. Kuid ometi jäi mõlemast tänu andekatele solistidele ühtmoodi ere mälestus.

Eero Voitk tuli oma eisisade maale esmakordselt Kanada Muusikapäevade aegu 1993. a., siis mängis ta ERSo-ga välisestlase K. Alliku "3 tekstuuri". Pärast seekordset esimest orkestriproovi katkestasid meie vestlust mitmed spontaansed õnnesoovid – Voitk oli jälle tõestanud oma meisterlikkust ja musikaalsust. Kuna tavaliselt kõiki võimalikke plusspunkte – olgu või osalemisi rahvusvahelistel konkurssidel – üles lugeda püüdvat annotatsiooni asemel tutvustas Voitki vaid viis peamiselt tema õpetajaid loetlevat rida, oli huvitav kuulda "tõde" kunstniku enda suust. Aga ega palju rohkem kuulnudki: "Sündisin Montrealis, õppisin algul samas, siis Torontos A. Berkey juures, konservatooriumi lõpetasin D. Hetheringsoni käe all, täiendasin end M. Maisky, A. Parisot' ja F. Helmersoni

Eero Voitk tšello ja poognaga,
Dorian Wilson taktikepita

juures. Ühe aasta mängisin Malmö Sümfooniaorkestris, nüüd istun Taani Kuningliku Ooperi tšellorühma viimases puldis," jutustas Eero ja lisas mu imestava pilgu peale: "Mis teha, eespool istuvad paremad mängijad. Alles kui keegi ära sureb, pääsen ettepoole..." Nali naljaks, aga Eero väitis end sealgi olevat õnneliku: "Saan vahel harva ka soleerida, viljelda kammermuusikat, peamiselt koos Lapimaa Kammerorkestriga Rootsisis ja see kõik on väga tore!"

Muusika juurde tuli Eero tänu isale, kes ostis kõigile neljale lapsele pillid – vennad said viiuli ja vioola, õde klaveri, aga vaid Eero jäi muusikale truus.

Et olla orkestrandina nii lõogivalmis, harjutab noormees vähemalt kolm tundi päevas... "kui just ei kalasta", nagu ta avameelitses, leides ühtlasi, et "mingit sorti normaalset elu koos õllejoomisega ei tohi pillimäng liigselt piirata!"

Kutse peale tulla elama Eestisse, kus ju ka saab kalastada, aga kindlasti mängida "eespool", arvas Eero, et kala ehk leidub, aga "siingi on head mehed orkestris ees!"

Mis puutub tänapäeval nii tavalistesse konkursil käimistesse, siis see Eerot "absoluutselt ei huvita". "Milleks end teistega võrrelda, omakeskis võistelda?" jäi päikeseliselt rõõmsameelne noorherra hetkeks tõsiseks ja arvas siis tulevikuperspektiividele viidates, et "elan ja töötan edaspidi niisamuti kui praegu".

Aga praegu on E. Voitk arvestatav tšellist, kellele Tšaikovski Rokokoo variatsioonid

ei püstitanud mingeid tehnilisi raskusi, kellel on oma pilliga sundimatu suhe, kes musitseerib stambivabalt ja väga köitvalt.

EMA magistranti, viiuldajat **Juhan Trallat** tunneb tenorina õige kitsas ringkond. Juhani sünnipärast, loodulikult seatud häält on M. Palm koolitanud vaid paar aastat. Estonia kontserdisaalis astus Tralla üles suisa esimest korda ja astus võimsalt, lauldes ilmselt üle oma partnerid Puccini Messa di Glorias – Aare Saali ja Mati Palmi!

Kui Voitki edu paisutas eestlase rinda pooliti – vaevalt ta siia alaliseks tuleb, siis Tralla üle võis laialt uhkust tunda juba nüüd, seda rohkem tulevikus, õpingute lõppedes... muidugi, kui teda ei napsa ära mõni välismaa impressario...

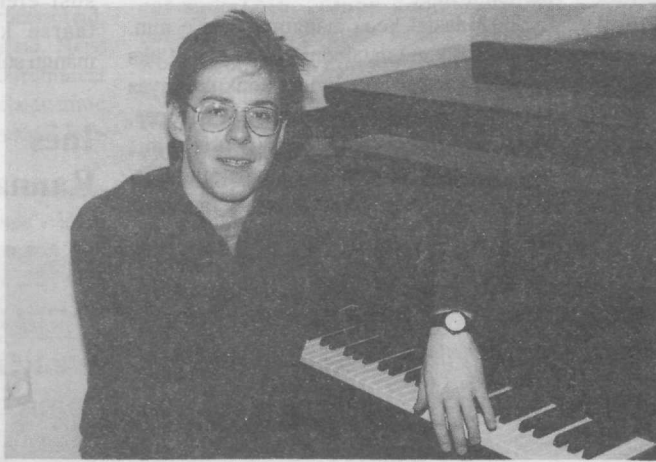
23. ja 30. oktoobril vastavalt tsüklikes "Klassika pärle" (dir. Arvo Volmer) ja "Tippmuusikuid" (dir. Juha Kangas) esinenud pianistidest tuli **Indrek Laul** New Yorgist ja **Toomas Vana** Karlsruhehest.

I. Laul on teatud ajavahemike järel ikka andnud aru oma ookeanitaguste õpingute tulemustest. Nüüd on ta juba Juilliardi Ülikooli doktorant ja jätnud seljataha mitmeid pressis kiitust pälvinud esinemisi sealsete orkestritega.

I. Laul on hästi koolitatud, usaldusväärse tehnikaga pianist, kelle mängus on kindlat joont ja isikupära. Griegi Klaverikontserdi tõlgitsusliinid viis ta läbi omal moel. Üldtunnustatult elurõõmsa ja üleemeelikugi helitöö esimeses osas ilmutas end mingi "vanainimeselik" rahu ja mõõdukus, II osas justkui resigneerunud lüürika ja alles finaalis andis end näole oodatud elavus, särsakus. Au peab andma A. Volmerile ja orkestrile, kes suutsid häälestada "uuele" lainele ja pakkuda solistile kooskõlastatud partnerlust.

Toomas Vana läks Karlsruhehe K. Randalu kui oma siinse viimase õpetaja juurde.

"Ma ei taha öelda, et Tallinnas polnud kelleltki midagi õppida, aga muusikud on ju liikuv rahvas ja uus keskkond aitab neid kiiremini areneda," väitis Toomas ega salanud, et materiaalselt on välismaal tudeerimine küllalt raske.

Toomas Vana tuli Tallinna oktoobris, Kalle Randalu novembris ehk õpilane ees, õpetaja järel

T. Vana on läbi teinud diplomiope, saanud magistrakraadi ja töötab praegu nn Konzert-Examen-astmel, mis tähendab nelja kontserdi komisjoni ees. Kuna selle astme pikkuse määrab õppija ise, huvitusin, milline on Toomase plaan. Vastuseks kirjeldas ta mitmeid EMA klavereid, milledele ta kindlalt eelistab Karlsruhe omi, ehkki nende juurde pääsemiseks tuleb töusta kell 6 hommikul.

Ja muidugi tahab Vana olla veel Randalu lähedal. Temalt kui suurepäraselt muusikult ja inimeselt on "väga palju õppida ja ma tahan veel kõvasti edasi areneda," põhjendas oma eemalviibimist kodumaalt üks meie silmapaistvamatest noorpianistidest.

Mozarti Klaverikontserdis G-duur oli muidugi tuntav see alati kiidetud randalulik peen ja puhas käsitusviis, kuid tegu oli siiski T. Vana kunstniku-isiksuse avaldusega läbi helitöö, mis on tema meelest "fantastiline, suurt naudingut pakkuv, sest seal juhtub kogu aeg midagi põnevat!"

Mida kuuldi veel neil neljal sümfooniakontserdil? D. Wilson näitas Tšaikovski "Francesca da Rimini" võimet elada lausa eksalteeritult sisse selle muusika tundlevatesse kujunditesse, süvendamaks maksimumini kontrasti Põrgu sügavuste ja peategelaste armuloo ülistamise vahel.

Teise poole kaks Raveli teost – "Couperini haud" ja balletisüit "Daphnis ja Chloe" võinuksid kõlada suuremas vastavuses Raveli vaimustava impressionistliku helimaalinguga.

Vanemuislased esitasid veel ühe Puccini noorepõlve töö – "Capriccio sinfonico" – ja Respighi "Antiche arie e danze per liuto". Ei tahaks öelda, et viimane nõudis orkestrantidelt ülemäärast, kuid detailse täpsusega jääd aegajalt küll hätta. Samas meeldis O. Eltsi suhe kollektiivi – ei mingeid mõõndusi: kui kõik ka seekord ei õnnestunud, siis järgmisel korral juba kindlasti! Ent peateos "Messa di Gloria" läks täie ette – kaunitele meloodiatele ja polüfoonilisele pingestatusele üles chitatud teosele anti veenvalt tundeüllane kuju. Oli ka üllatus – võrreldes ülimalt arendatud "Gloriaga" jäi lõpuosa "Agnus Dei" lühikeseks, hääbuvaaks...

Võttis enne tükk aega, kui publik taipas plaksutama hakata, pealegi lummas kõiki Tralla-Saali vapustavalt ilus duett.

23. oktoobril kuuldi E. Tambergi kümne aasta tagust 2. sümfooniast. Kontserdimaastikul, kus valitsevad peajasalikult esiettekannete uuesuunalised tuuled, on hirmus tore vaadata vahel ka "metsa taha" ja leida seal midagi tusedamat, markantselt "eestimaist", nagu on seda rahvamuusika intonatsioonilisest pinnasest toituv, dramaatiliselt arendatud ja värvikalt orkestreeritud suurvorm. Napi ja aina ilmuva temaatilise materjaliga praktiliselt

üheosalist sümfooniat oli huvitav kuulata ja, otsustades esituse dünaamilisuse põhjal, ka hea juhatada-mängida.

Mahleri I sümfoonia haaras vaatamata pikkusele lakkamatult kaasa, sest autori "väljamõeldised" ei tunne piire. Omaette pärliks on muidugi meil tuntud "Vaata Jaaku" minoorsele variandile rajatud kaanon, mida alustab soolokontrabass! Traagiliselt irooniline leinamarss toetub Schwindi pildile "Jahimehe matused", kus loomad leinavad kadunukest ilmse ebasürusega. Vahva on ka elurõõmus, unistlev II osa, mille aluseks graatsiline lendler, samuti takt-taktiit looduse ärkamisest jutustav I osa; rääkimata kangelase ülistamisest grandioosess finaalis.

A. Volmeri "mahleriaanad" on kosutav jälgida. Näib, et mida rohkem ta sellesse sügavalt inimlikku muusikasse süüvib, seda avaramaks muutub tõlgitsusskaala. Edaspidiseks sooviks talle tema kontseptsioonide hoolikamaid, üldse mitte eksivaid teostajaid.

Suuremat kontrasti Mozarti poole haprale poeetilisusele, kui on **P. H. Nordgreni 3. sümfoonia**, olnuks J. Kangasel raske välja nuputada. Kui meil 10 aastat tagasi esitatud Nordgreni "Portreed külamuusikutest" sai kõvasti kiita just humoorikuse ja värvikuse eest, siis nüüdne kohtumine oli otsast otsani muserdav ja vaevaliselt vastuvõetav. Ülitihedasse partituuri kätkevad kompliteeritud polüfoonilisus, sünge raskepärarus lubas vaid kahel korral "hinge tõmmata" – siis kui soleeris klaver!

Olles T. Vanale diskreetseks ja paindlikuks saatjaks, laskis J. Kangas nüüd paisu tagant valla võimsad, teosega täiesti adekvaatsed dirigentlikud ambitsioonid – ersolastel oli tegu nende rahuldamisega.

* JÄLLE KAKS KEELPILLI-KVARTETTI

Et end mitte korrata, siis vestmann-piibelehelikku analüüsi **Quatuor Ysaë** ja **Tallinna Keelpillikvarteti** esinemiste suhtes ei tule. Ega nende programmid olnudki lihtsalt võrreldavad – ühel Beethoven ja Brahms, teisel põhjamaisemad Tobias, Sibelius, Berwald. Seetõttu vajas rohkem vaagimist prantslaste tõlgitsuslaad, eestlaste puhul langes aga huvi raskuspunkt esma- või vähekuuldud repertuaarile.

Tobiase Keelpillikvartett nr. 2 e-moll püsis koos tema Esimese kvartetiga veerand sajandit ainsate selle žanri esindajatena eesti professionaalses heliloomingus (kui mitte arvestada koorikomponisti A. Läte katsetusi kvartetivormis 1902. a.).

Teame, et Tobiase muusikaline haridustee kulges Peterburi mõjusfääris, kus ta õppis 1893–1897 korraga kahel erialal – kompositsiooni ja orelit – ning neil aastail kirjutatud helitööd – ka kvartetid – said tugevat mõjutust sealselt vaimset keskkonnalt ja muusikalistelt autoriteetidelt. Kuid Tobiase erakordne anne võimaldas tal juba siis luua hea vormitunde, kujundusliku selguse ja loogilise arendusega lummavaid teoseid. Kui äärmised osad kulgevad "ettemääratud" klassikalistel radadel, siis keskmine osa (tuntud "Õõpalana") on lihtsalt geniaalne oma erandliku vormistusega: katkendlikud repliigid tšelloilt – I viiulilt teiste pillide tremolo saatel ja keskmise lõigu meloodiat varju jättev ahastav saatefiguur.

Sibeliuse poolt oma rangele õpetajale Martin Wegeliusele pühendatud Fuuga töötleb üleschitusest üpris keerulist teemat lausa virtuooselt, nõudes muidugi esitajaltki virtuoossust ja polüfooniliste reeglite täpset järgimist.

Esmatutvus F. A. Berwaldiga (1796–1868) kuulus meeldivate liiki. Autor oli muide hariduselt viuldaja, mängis 16 aastat Stockholmi õukonnaorkestris ja külastas kontserditurneega Venemaad, Norrat, Soomet. Loobunud mängimisest, siirdus Berwald Berliini ja hakkas tulemuslikult tegelema... füsioteraapiaga! Aga loonud 1835. a. ortopeediainstituudi ja töötanud seal 7 aastat, pöördus Berwald taas muusika poole: andis kontserte ja kirjutas hulga helitöid.

Päris sellist "ah-elamust" kui septembri-kontserdil seekord ei saanud ja ega seda võigi alati nõuda. Kõige terviklikumasisukama mulje jättis Tobias, Sibeliuses oli tunda "materjali vastupanu", Berwaldi küll julge vormilahendusega ja meloodiaterikas, ent sageli naiivselt ilutsev kvartett ei pakkunud tõsiste ansamblistidele väärilist "mõtlemisainet".

13 aastat koos mänginud Ysaë nim. kvartett näib annotatsiooni põhjal olevat üks tippudest. Grand Prix Eviani konkursil avas kvartetile rohelise tee turneedele Euroopas, Aasias, Ameerika Ühendriikides jm.; märkimist väärib ka tema rakendamine Berkeley ja Sao Paulo ülikoolis kvartetikursuse

juhendajaina; samuti mainekate salvestusfirmade huvi ansambli repertuaari jäädvustamise vastu.

Ehkki muusikute mäng oli kontrastiderohke ja jõuline, kõlakujundus mahlakas (akordid!!), ei jätnud nende Beethoveni-käsitus (op. 18 c-moll) just koosmängulises osas ideaalset pilti; II viiuli ja tšello vahel käis omapärane tempoline kemplemine.

Brahmsi Kvartetis op. 51 nr. 1 leiti suurem üksmeel ja viimistlusaste, kuid ka oodatust vähem tundelisust. Prantslaslikku hõrkust ilmutas H. Dutilleux' (1916) "Ainsi la nuit", kus autori väite kohaselt "kõigele uuele avatud, kuid mitte sellest eriti mõjutada lasknud" looja on kasutanud keelpillikvarteti võimalusi omapäraselt ja õnnestunud viisil. Nüüd ei olnud ansambliel küll vähimaidki pretensioone.

Oktoobri kontserdielust veel niipalju, et 2. oktoobril esitles Orient Festival india tantsude ja muusikameistred; 7. oktoobril esines USA kitarrist David Tanenbaum; 18. oktoobril toimus Humperdincki muinasjutuoooperi "Hans ja Grete" kontserttekanne (RAM-i, Tallinna Poistekoori ja Ellerheina koori juhatus Anu Tali, soleerisid A. Peebo, E. Tammsalu, A.–L. Poll, R. Gurjev, V. Valdmaa) ja 14. oktoobril mängis **Marianne Boettcher** koos **Philip Moll**'iga romantilist viulimuusikat. See oli üks neid, õnneks harvu, näiteid ahvatleva annotatsiooni ja väheütleva kontserdi vahel haigutavast kuristikust. Kui meilgi tugeva pedagoogina tuntud viuldajanna leigevõitu suhtumise esitatavasse võis kanda tema individuaalse muusikalise nägemuse arvele, siis kuidas seletada niisuguste tähtede, nagu on J. Norman, M. Price, J. Galway, A.–S. Mutter, saatjaks olnud Moll'i üksikõik-sust elementaarse koosmängu suhtes?

Ines Rannap

VÄIKE ÜLESANNE MUUSIKALEHE LUGEJAILE

Meie väljaannet (indeks 69865 ajakirjade rubriigis) võite tellida 1998. aastaks Eesti Posti kaudu 15. detsembrini, toimetuse kaudu aasta lõpuni.

Aastatellimus 80, poolaastaks 45, kvartaliks 24 EEK. Üksiknumber 8.00.

Arvutage välja, milline variant on teile kõige soodsam!

Mälestati nestorit

10. oktoobril oleks saanud 90-aastaseks meie sõjajärgse koorikultuuri üks nestoreid - professor Jüri Variste. Eesti Muusikaakadeemia ja eesti Kooriühing korraldasid päev hiljem tema mälestuspäeva.

Kargel sügishommikul kogunesid Metsakalmistule Jüri Variste endised õpilased, kooride lauljad ja mitmed tema ande austajad. Haul süüdati küünlad. Soojad tänu sõnad, lühikesed meenutuskõned. Lõpuks kõlas G.Ernesaksa laul "Mu isamaa on minu arm", mille esmaettekannet Eestimaa pinnal oli 1944.a. juhatanud just Jüri Variste.

Järgnes mälestuskonverents Tallinna Reaalkooli ehk J.V. "oma kooli" saalis. Lõpetanud 1932.a. Tartu Ülikooli inglise filoloogia erialal, töötas J.V. 9 aastat õpetajana mitmetes Tallinna koolides, sealhulgas Tallinna Reaalkoolis. Just selle kooli muusikaõpetaja G.Ernesaksa õhutusel siirdus ta õppima Tallinna Konservatooriumi koolimuusika klassi, mille lõpetas 2 aastaga. Konverentsi külalised said J.V. õpilastelt lühiülevaate peaaegu kõigist ta eluetappidest ja tegevusvaldkondadest.

Prof. em. dr. Heino Rannapi ettekanne viis kuulajad J.V. lapseõlve ja noorusaegadesse. Pärit Virumaalt, Vohnja vallast koolmeisteri perest, oli ta lapseõlvest kaasa saanud loodusarmastuse, visaduse ning janu hariduse järele. J.V. on ise öelnud: "Mind on palju mõjutanud kodukandi loodus, eluteel aidanud ema-isa õpetused. Isalt olen pärinud muusikaarmastuse, emalt tunde helluse."

G.Otsa nim. Tallinna Muusikakooli õpetaja Merike Toro tegi ettekande "Jüri Variste pedagoogina ja Tallinna Konservatooriumi koorijuhtimise kateedri juhatajana." Aukartustäratav on tema erialaklassi lõpetajate arv - 73. Nende hulgas on laulupidude üldjuhte, EMA professoreid, teadlasi, koorijuhte, muusikaõpetajaid. Neist ühe kohta on J.V. ütelnud: "Noorematest dirigentidest, usun nii, teeb kindlasti nime nii endale kui Eestile, Tõnu Kaljuste." Professor ei eksinud.

EMA dotsendi Leili Sarapuu ettekande teemaks oli "Jüri Variste - Eesti Raadio Segakoori asutaja ja peadirigent." 23 aastat (1945 - 1968) seisis J.V. ER Segakoori ees, jõudis sellega anda üle 1000 kontserdi, laulda üle 50 suurvormi. "Algab Eesti Raadio Segakoori kontsert, juhatab Jüri Variste" - see diktoritekst kõlas raadios vähemalt 1 - 2 korda nädalas. J.V. detailideni viimistletud esituse kaudu said eluõiguse sajad uudisteosed. Tema kiindumus M.Saare ja C.Kreegi loomingupärandisse pakkus unustamatuid kuulmishetki.

Neil aastail jätkus J.Varistel veel jõudu olla Tünnpu-nim. meeskoori peadirigent (1950 - 1963 ja 1968 - 1978). Selle koori tõusust eesti meeskooride tippu andsid tunnistust esikohtadega kroonitud esinemised konkurssidel ja festivalidel. Sellest kõneles EMA dotsent, nimetatud meeskoori tänane dirigent Tõnu Kangron.

Jüri Varistest üldlaulupidude ja Vabariikliku Koorijuhtide Segakoori juhina rääkis EMA professor Ants Sõöt. Üldjuhi puliti astus J.V. 1950.a., juhatahes siitpeale kõikidel järgnevatel laulupidudel.

"Eks hiigelkoori ette astumine tekitanud pisut kõheda tunde küll. Ent üllatas see, et terve lavatäis lauljaid reageeris takteerimisele", on J.Variste rääkinud ja lisanud, et kõige suurema elamuse on temasse jätnud lastekooride juhatamine 1950.a. üldlaulupeol debüteerides. Koorijuhtide Segakoori ühe asutajana (1958) ja dirigendina on ta juhatanud arvukaid kontserte, sh välismaal. (Kuldmedal B.Bartoki nim. rahvusvaheliselt koorifestivalilt Debrecenis, kontserdid Soomes, Ungaris jm.)

Mälestuspäev lõppes kontserdiga Estonia kontserdisaalis. Aplausi ja lilledega tervitati J.V. leske pr. Ada Varistet. Üksteise järgi astusid üles valdavalt J.V. õpilased ja nende koorid, esimesena väikesearvuline, ent südi TMS Tünnpu koor. Vaheldust pakkus nooruslikult võluv Tallinna Reaalkooli Segakoor õpetaja Ene Karbi juhatusel. Eesti Teaduste Akadeemia Naiskoor (dir. Merike Taru) esines talle omase elegantsiga. Täiuslikku koorikõla demonstreeris Eesti Koorijuhtide Naiskoori ja EMA naiskoori ühislaul. Nende ettekandes kuulsime ka J.Variste "Kevadpäike, ära looju veel". Juhatas Ants Sõöt.

Oma esimese abidirigendi Jüri Variste mälestuskontserti oli tulnud kaunistama ka RAM Ants Sootsi juhatusel.

Väärika punkti pani mälestuspäevale ühendkoori esituses G.Ernesaksa "Muusikale" Ants Sõödi juhatusel.

Leili Sarapuu

Prof. Heljo Sepa juubeli tähistamisest 12. oktoobril Olavi saalis

Ohtu kujunes väga huvitavaks ja elamusrohkeks sündmuseks ja eriti just sellepärast, et juubilar ka mängis. Kahjuks pole ju meie noorem põlvkond tema klaverimängu kuulnudki.

H. Sepa sõnavõtt möödunud õpingutest ja elust viis ka minu mõtted ja tunded kaugemale minevikku. Mis siis toimus Tartus 65 aastat tagasi? Muidugi olime siis natuke nooremad ja Heljo Seppa tundsid kõik kui "imelast". Tema esinemised olid suureks sündmuseks kogu Tartu muusikaüldsusele.

Minule kui tookordsele klaveriõpilasele, mõjus tema mäng nii haaravalt, võiksin öelda imena, et siiani on jäänud see unustamatuks elamuseks. Erilise kergusega võis ta esitada nõudlikke kontserte, samuti Chopini etüüde. Muidugi kuuluvad siia juurde suured looduslikud anded ja käed, mis suudavad välkkiirelt reageerides oma eesmärki realiseerida.

Juubelipäeval oli kavas Brahms-Händeli variatsioonid, mis omal ajal Londonis tema poolt esitatuina väärised preemia parima Brahmsi teose tõlgendusena.

Algul kuulsime mitmeid Heino Elleri klaveripalu. Viimaseid kujundas pianist suure veendumuse, vabaduse ja selgusega, võludes kohe avapala "Liblikas" ettekandega. Tema mängule on omane laiahaardelisus ja improvisatsiooniline vabadus.

Erna Saar

Viis aastat Budapestis

Kui küsisin Vahur Luhtsalult, miks ta juba Otsa-kooli III kursusel plaanitses minna õppima just Ungarisse, vastas noormees naerdes, et oli seal käinud korra koos Sõlekese ga esinemas ja oskas natuke ungari keelt – miks siis mitte proovida! 1991.

Vahur mängib ühel Budapesti lähedal toimunud aiakontserdil Bachi

.....
a. suvel õnnestus Vahuril kaasõppuritega ekskursioonil olles poetada Budapesti Muusikaakadeemia aknapesija kätte kiri sooviga saada direktsoonilt lähemaid teateid õppimisvõimaluste kohta... ja vastus tuligi! Ainult et esialgu näis ületamatu takistusena 5000-dollariline aastamaks ja asi olekski sinnapaika jäänud, kui mitte R. Rimmel kultuuriministeriumist poleks "avastanud" võimaluse vahetada üliõpilasi. Mis sellest, et Ungarist keegi Eestisse ei tulnudki, eestlane õppis Ungaris viis aastat täie pingega ja väga heade tulemustega.

Sisseastumiseksamiks 1992. a. kevadel valmistas Vahurit ette tema senine õpetaja L. Mets.

V. Luhtsalu: "Jälgisin oma 39 "võistleja" harjutamisi ja hirm tuli peale – olen ma alles seltskonda sattunud! Meid kutsuti kohale kella 13.00-ks, mina sain ette viimasena kell 20.00, kogu see aeg aina saagisin... Teised kaks eksamit – üldklaver ja solfedžo – olid rohkem formaalset laadi.

Sügisel mõtlesin, et töö hakkab minema otsekui leppe reega, aga kus sa sellega – I kursusel oli väga raske. Kahtlesin kõiges, ka oma otsuses; pealegi tekkis talvel kange kojuigatsus... Vahel otse vestistasin erialaõpetaja juures, sest asi ei edenenu 6–7-tunnisest harjutamisest hoolimata. Õnneks oli Istvan Csurgay mulle otsekui isa eest – võttis nõ. kätele ja kandis raskustest välja. Teisel kursusel hakkasin vedu võtma, kevadisel eksamil sain juba "viie"."

Kuigi ungarlasi peetakse meie sugulasrahvuseks, pole eesti ja ungari keelel muud ühist kui kolm sarnast sõnatähendust.

VL: "Jah, ungari keel on küllalt keeruline, aga ma käisin kursustel ja tegin õhtuti sõnaraamatu abil kõvasti tööd.

Mäletan esimest muusikaajaloo tundi nagu õudusunenägu: klassis istus 40–50 õpilast, kõik nahistasid–sumisesid ja tagumises reas kügeldes ei püüdnud ma kinni ühtki tuttavat sõna... Tänu mõistvale pedagoogile vabastati mind talvisest eksamist, kevadel aga kirjutasin referaadi Monteverdist, algul eesti keeles, siis tõlkisin ungari keelde. Õpetajale esitasin sissejuhatuses esimese variandi, ta uuris seda pisut aega ja andis siis alla – ei saavat midagi aru!

Keele omandasin kiiresti tänu ungarlaste keskel elamisele. Muidugi võinuksin toime tulla ka ainult inglise keelega, aga minu eneseuhkus ei lubanud sellist probleemilahendust."

V. Luhtsalu soovi õppida Budapestis ajendas teadagi ungari keelpilli, eriti just tšelloõpetamise kõrge tase. Väljakujunenud pillihoiak ja olulised mänguelemendid on saanud mõjutusi ka Moskvast, sest enamasti täiendasid end seal kodus kõva põhja alla saanud interpreedid; Vahuri õpetajat on lihvinud N. Gutman ja M. Rostropovišt.

Ansambel Andres Paas - Vahur Luhtsalu on juba teinud kontserdilavadel mehetegusid

.....
VL: "Kasutasin ära kõik võimalused osalemiseks meistikursustel, kuulasin paljude tunde, leides, et õppida oli rohkem ka oma kaastudengitelt. Tohutult suure kasuteguriga oli Csaba Onczay kursusel Keszthelys mullu sügisel. Tunnid toimusid seal ülepäeviti. Ungari tšellisti nr. 1 Miklos Perenyi tundide kuulamine oli samuti fantastiline elamus."

Koos Akadeemia sümfoonia-orkestriga reisis Vahur ringi Ungaris, Saksamaal, Prantsusmaal, solistina sai aga esineda oma kooli saalis ja Ungari raadios.

VL: "Meil oli I kursusel väga töökas ja asjast huvitatud kvartett; ühes raadiosaates mängisime koguni Tobiase a-moll kvarteti I osa. Istvan Varkony – Tataari kvarteti teine viiul – oli fanaatiline pedagoog, alati südamega asja juures ja väga konkreetsete nõudmistega.

Kui kvartetikaaslasteks olid mul ungarlased, siis ansamblipartneriaks määrati välismaalased: algul prantslanna, kellega koostöö paraku ei sujunud, siis usin jaapanlanna. Temaga mängisime Brahmsi F-duur ja c-moll sonaate ning Bartóki Rapsoodiat. Mu kõige vastutusrikkam esinemine toimus raadiostuudio avalikul kontserdil paar nädalat enne diplomikontserti; sain osa programmist – Bachi G-duur Gambasonaadi ja Rahmaninovi Sonaadi nõ. sisse mängida. Lõpukavas oli veel Francaix' Fantaasia tšellole ja orkestrile."

Interpreedile on väga oluline tema pilli kvaliteet.

VL: "Ma läksin õppima Otsa-kooli instrumendiga, aga siis sain Eestist ühe korpuse, millele tehti Ungaris põhjalik remont. Nüüd on mul hea sobiva mensuuriga tšello ja poognagi jaksasin osta tänu vahepeal Budapesti Operiteatri orkestris teenitud palgale."

Sellest sügisest on Vahur Luhtsalu G. Otsa nim. Tallinna Muusikakooli õppejõud ja ühtlasi istub ta ERSO-s oma kunagise

kaasõpilase Pärt Tarsase kõrval tšellorühma esimeses puldis. Luhtsalu menüüst esinemisest Kuressaare Kammermuusika-päevadel oli juttu üle-eelmises ML-s ja pole kahtlust, et tema kontserditegevusest on põhjust kirjutada veel õige palju.

Ines Rannap

Muusikalehe jaanuarinumbris kirjutas Aaro Pertmann oma muljetest juudi muusika õhtult Estonia Teatri Talveaias. Sellest oli kokkuvõtlikult juttu ka seal tehtud Mark Raisi ettekandest juudi kultuuri arengu kohta.

Mark Rais pöördus toimetuse poole, väites, et see jutt on liiga kokkuvõtlik ja sisaldab ebatäpsusi ning andis toimetusele pikema käsikirja.

Toome sellest ära muusikat puudutava osa, juudi kirjanduse ja kujutava kunsti kohta käivad osad, mis jäävad meie lehe spetsiifikast väljapoole, aga lühendatult.

* * *

Vana-Heebreas oli rikkalik sakraalmuusika. Traditsioone on kantud edasi põlvest põlve ja nii on need jõudnud ka meieni, kuid väga muutunud kujul. On ju juudid asunud elama üle kogu maakera ning iga kogukond on viise muutnud omal kombel, sinna sisse kandes ka asukohamaa muusika jooni.

Vana-Heebrea laul oli enamasti ühehäälnelne, sõltumata sellest, kas seda kandis ette solist või koor. See oli monoodiline ega nõudnud saadet.

Kuid juudi jumalateenistuses oli momente, kus seda monoodilisust rikuti. Kõigepealt anti foonid kantori (vanem) ja šamesi (noorem vaimulik – toim.) vahel, kantori ja koguduse vahel, kahe koori vahel. On momente, kui kõik palvetajad räägivad või laulavad ühtesama teksti üheaegselt, kuid erineva kiirusega ja mõnikord ka erineval viisil. Niisugustes kohtades on heebrea muusika heterofooniline.

Viimasel ajal on Iisraelis dešifreeritud üle 1000 arheoloogilistel kaevamistel leitud meloodia, mis olid kirja pandud tähtede abil. Nende hulgas on nii vokaalkui ka instrumentaalteoseid. Ning mitte ainult religioosset laadi, vaid ka lüürilisi, humoristlikke, pulma-, hälli- jt laule. Üle 10 000 meloodia ootab veel dešifreerimist.

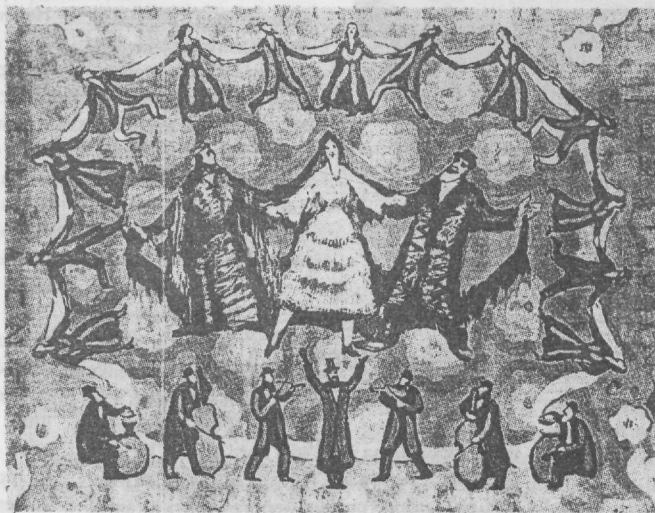
Keskajal tekkis peamiselt juutide-aškenazide (jidišit kõnelevate Euroopa juutide) hulgas uut tüüpi juudi laul: põhiliselt soololaul, mis aga nõuab harmoonilist saadet. Niisuguste laulude näiteid kogu maailma juutidelt pani kirja Abraham Idelson XIX sajandi lõpul – XX sajandi algul ilmunud kümneköitelises töös "Ida juutide viiside varaait". Ta kirjutas sellisest juudi muusikast ka uuringuid, mis pole tänapäevani kaotanud oma väärtust.

Kesk- ja hilisemal ajal läks kõigepealt juudi rahvalaulu diapsoon

Juudi kultuuri arenguetapid

laiemaks juudi asustusala rahvaste muusika mõjul. Juudi rahvalaulu kandusid kõik teiste rahvaste lauludes esinevad žanrid leinaitkust revolutsioonilise lauluni.

Teiseks tekkis iseseisev instrumentaalmuusika, nn. klezmerite ansamblid. Nende instrumentariumisse kuulusid euroopalikud

A. Kaplan. Löbutsege, löbutsege. 1960. Värv. litogr.

pillid, tavaliselt viiul, klaver, tšello, millele tihti lisandusid trompet ja löökpillid.

Klezmerid mängisid peamiselt tantse, kuid nende repertuaaris olid ka mittežanrilised palad. Klezmeritel oli suur roll pulmades. Traditsiooniline juudi pulm – freiles – on mõnes mõttes etendus, milles vahelduvad kõnedialoogid, laulud ja tantsud.

Kolmandaks viis juudi muusika areng muusikalise teatri tekkele. Koos freilesiga olid selle aluseks puurimšpiilid – stseenikesed, mida mängisid rändnäitlejad puurimi (Estri poolt juudi rahva Ahasvose käest päästmise aastapäeva tähistamine – toim.) püha ajal. Ka nendes vaheldusid kõnedialoogid ja laulud, sisu oli religioosne.

Juudi kutselise muusikalise teatri rajajaks sai helilooja A. Goldfader, kes elas Saksamaal ja komponeeris laule jidiši keeles. Tema parimaid lavatükke, kus kõnedialoogid vahelduvad vokaalnumbritega, näiteks "Nõid", lavastavad juudi teatrid siiani. Edaspidi kasvas sellest välja operett, mille rajaja Jacques Offenbach oli saksa juut.

Neljas tollase juudi muusika arengujoon oli üleminek heebrea keelelt igapäevasele jidišile. Heebrea keele juurde on tagasi tulnud alles viimasel ajal, pärast Iisraeli riigi tekkimist.

Euroopa muusikakultuuri astusid juudid XVI sajandil, kui elas helilooja T. Rossi, hüüdnimega L'Ebbero, Euroopa kammermuusika üks rajajaid. Juutide panus Euroopa muusikaklassikasse on väga suur. Nimetagem heliloojatest J. Offenbachi, F. Mendelssohn–Bartholdy, G. Meyerbeeri, G. Mahlerit, Anton Rubinsteini, A. Schönbergi, G. Gershwin, D. Milhaud'd, F. Kalmani, paljusid nõukogude laulude loojaid (M. Blanter, D. Pokrass, I. Dunajevski) või Broadway teatritele muusikalide kirjutajaid (I. Berlin jt.). Tähtsat rolli mängivad juudid ka nüüdismuusikas, nimetagem siin Larry Polonskyt. On palju juudi nimesid tuntud dirigentide–interpretide hulgas – Y. Menuhin, Artur Rubinstein, B. Goldstein, D. Oistrakh, M. Judina, G. Kremer, N. Gutman, E. Klas jt.

Vana-Heebreas oli küllaltki arenenud kujutav kunst, sh skulptuur, millest on mitmeid tõendeid Vanas Testamendis. Kuid hiljem hakati sellesse suhtuma põlglikult – legend kuldvasikast. Keskajal, osalt islami mõjul, oli juutidel keelatud kujutada elusolendeid, kõigepealt inimest ja selle keelu mõju avaldus hiljemgi. Näiteks Levitan tegi ainult looduspilte ja kui oli vaja maalida inimest, laskis seda teha oma sõbral, vene kunstnikul Korovinil. Alles XX sajandi algul murti see traditsioon (M. Chagall, M.

Falk).

Vana juudi kirjandus kajastab eeskätt Vanas Testamendis. See on kirjutatud luulevormis, kus põhiline vormiloov element pole mitte rütm, vaid alliteratsioon. Tõlgitud on see teistesse keeltesse tavaliselt proosana.

Keskajal juudi kirjandus arenes edasi peamiselt Hispaanias ja Põhja-Aafrikas. Nn. Andaluusia koolkonna liikmed (Jehud Ha-Levi jt.) kirjutasid põhiliselt araabia keeles. Alles pärast autorite surma tõlgiti tavaliselt nende teosed heebrea keelde.

Uus ärkamisaeg oli XIX–XX sajandi vahetusel. Kirjutati nii jidišis, asukohamaa (Venemaa, Saksamaa jne) keeltes, aga ka heebrea keeles. Viimase laialdane taassünd on olnud pärast Iisraeli riigi teket.

Tänapäeva juudi kultuurile on omased kõik Lääne maailma vormid. Ühitatakse vanu traditsioone ja uusi eksperimentaalseid võtteid.

Pilk eestikeelse muusikatermi- noloogia kujunemise algperioodi

Muusikalise kirjanduse lugemisel puutume igal sammul kokku muusikaterminitega, olgu need siis rahvusvahelised või eestikeelsed. Kui rahvusvahelised terminid on enamasti pärit ladina, itaalia, prantsuse ja saksa keelest, siis eestikeelsete terminite leiutamisel on pead murdnud paljud Eestimaa muusikud. Neil on seljataga pikk arengulugu, igal oma sünniaeg, autor, kes selle esimesena välja pakkus, mitmeid, kes leitud oskussõna edasi arendasid ja need õnnelikke, kelle variant osutus lõplikuks ja see on kasutusel tänapäevani.

Esimesed eestikeelsed muusikaterminid ilmusid trükisõnas rohkem kui 150 aastat tagasi, Johann August Hagen (1786–1877) andis 1841. aastal välja oma raamatu "Öppetus kuidas laulomehhed, ja kes muud tahtwad joudwad notidest laulo wisid ülleswötta, lauloerrelate peäl mängides ja nende järrel lauldes, ni hästi nemmad isse, kui ka nende õppetus lapsed". J. Hagen, kes töötas 1827. aastast alates Oleviste kiriku õpetajana, oli tuntud ka hea orelimängijana kui ka heliloojana. Temalt on ilmunud veel "Lühhikesed mängitükid" 1846. a. ja "Juhhataja errela mängimiseks neile kes maal errela mängimise ametid noudwad ja ennast selle wasto tahtwad walmistada" koos muusikateoreetilise osaga "Nodi ramat" 1881. aastal. Ka neis raamatuis leidub muusikatermineid, mis esinesid eesti keeles esmakordselt.

Hageni "Öppetus" ilmus trükisõnas omataoliste hulgas kõige enne, kuid esimese eestikeelse muusikateoreetilise raamatu kirjutas Pärnu linna eesti koguduse õpetaja Johann Heinrich Rosenplänter (1782–1846). Ta oli üks vähesed saksa pastoreid, kes valdas rahuldavalt eesti keelt. Tema välja antud ajakiri "Beiträge zur genauern Kenntniss der ehstnischen Sprache" (Lisandusi eesti keele lähemaks tundma-õppimiseks), mis ilmus 1813–1832, sisaldas saksakeelsete uurimuste kõrval ka eestikeelset materjali. J. H. Rosenplänter tõlkis saksa keelest 1830. aastal klaverimängu õpiku "Öppetus kuidas klawwerit mängida" ja kirjutas ise brošüüri "Lühhike õppetus laulmisest" 1833. a., mis jäid aga käsikirja.

Nii Hagen kui ka Rosenplänter soovisid nii arendada kirikulaulu. Oma raamatus "Lühhike õppetus laulmisest" kurtis Rosenplänter: "Agga palju küll laulwad, agga laulmine ei olle illus ning kulukse sest siis ka

kirrikus ja mujal sagedastegi, kuidas inimesed laulowisid wäraste laulwad ja rummala kerudega seggawad." Rosenplänteri klaverimängu õpetus oli määratud kooliõpetajatele, kelle klaveri- ja orelimängus nägi autor palju vigu. Ta märkis, et nad peaksid "kõigesugguse kehha murdmise ja pea wäenamise, jalla kõpsutamise, mokka tõmbamise, silma pilgutamise ja kõige uhkumise ja puhkumise eest ennast hoidma, sest kõik need tembud ei te mängi löbbusamaks waid kelawad agga palju, mönnusaste ja Wisi pärrast mängimist".

Hagenile ja Rosenplänterile järgnes Helme kihelkonna koolmeister Andreas Erlemann (1833–1915), kellelt ilmus 1864. aastal trükis "Musika õppetus üks nodi, laulmisse ja mängimisse selletuse ramat isseärnanis koolmeistridele ja keigilie laulo- ja mängo-sõbradele". Õpik oli määratud kooli

muusikalise kasvatuse arendamiseks.

"Musikat peaks isseärnanis kolides nendasam- moti õppetadama kui "üks kord üks", kirjutas ta raamatu eessõnas, "Kül siis akkawad talwisel aeal, mil aeg käes on, laulo-sõbrad kokkko käima: kõrtsid jäwad tühjaks, ümber hul-kumine on lõpend..." A. Erlemanni, kelle õpik tõi eestikeelsesesse muusikaterminoloogiasse palju uut, järgnes 30 aastat hiljem Karl August Hermann (1851–1909) "Noodi-õpetus ja komponeerimise õpetus" (1893).

Hermann teos oli Erlamanni õpikust hoopis laiaulatuslikum ja nõudis autorilt ka paljude uute muusikaterminite kasutamisele. K. A. Hermann oli põhimõtteliselt võõrkeelsete sõnade vastu eesti keeles, sellepärast kulutas ta palju energiat eestikeelsete muusikaterminite leiutamisele. Eesti keele doktorina oli tema keel, võrreldes eelkäijatega, kes kasutasid veel vana kirjaviisi, selleaegse ortograafia parimal tasemel. Järgmised autorid, kellel on tähtis osa

eestikeelsete muusikaterminite kujunemises (Johannes Kappel, Anton Kasemets, Eduard Visnapuu ja mitmed teised), pole antud teema piires käsitletavad.

J. Hagen ja J. H. Rosenplänter pidid vaeva nägema juba noodikirja algelementidele eestikeelsete vastete otsimisel. Termin **noot** jäi noodiks, kuid **terve**-, **pool**- ja **veerandnootide** tõlkimisega oli juba tegemist. Lähtudes saksakeelsest terminist "ausgefüllter Kopf" ja "unausgefüllter Kopf" (täidetud ja täitmata noodipea), võttis Hagen kasutusele "walge noot ehk täis jäggo", "walge noot sabbaga ehk pool jäggo" ja "sabbaga must noot": "Walge noot ehk täis jäggo on pitka heäleaga. Walge noot sabbaga ehk pool jäggo on puhkumisse aia polest täis walge noodi pole wärrilinne," õpetab Hagen ("Juhhataja...", lk. 9). Ka **pausile** püüti anda eestikeelne vaste: "wahhepidamise täht, kinnipidamise märk" (Rosenplänter), "waikuse märk" (Hagen), "waitollemisse märk" (Erlemann). "Kui on tarwis, et laulja monneks aiaks ei pea ühtegi puhhuma, siis tähhendakse sedda isse waikusus märgidega," kirjutab Hagen ("Öppetus", lk. 9), "Ilma healde waitollemisedda olleks üks tonitük kui üks kõnne, kus sõnnal sõlme egga juttul jätku ei olle," kinnitab Erlemann (lk. 24).

Terminitele **rõhuga** ja **rõhuta taktiosad** leidis Rosenplänter vasted: "head ja sandid taktijäüd". Ta kirjutas: "Iggal taktiwiisil on head ja sandid taktijäüd. Nemmad on küll ühhe wärilised, ommetige sawad mängides need head pissut kõwwemaste waütud" ("Öppetus", lk. 10). Erlemann lähtus saksa keelest "betonter" ja "unbetonter" ja võttis kasutusele "tonitud" ja "tonimata" taktiosad.

Tänapäevase variandi võttis esimesena kasutusele K. A. Hermann.

Termin taktiliigid on otseselt tõlgitud saksa keelest "die Art". Et sellel sõnal on eesti keeles mitu tähendust (viis, mood, liik, sort, selts, tõug), siis on eri autorid leidnud ka erineva oskussõna: Rosenplänteril "taktiwiis", Hagenil "taktiselts", K. A. Hermannil "taktitõug", püsima jäi aga A. Kasemetsa "taktiliik".

Noodijoonestikule leidis Hagen huvitava vaste "nodi harri". "Nodid isse sawad nodi harja peäle kirjutud, ja se harri on wie pitka ja sirge wiroga, mis ühhe

JOHANN AUGUST HAGEN

K.A. HERMANN

70 AASTAT TAGASI NOVEMBER 1927

28. septembril oli **Mart Saar** saanud 45-aastaseks. 4. novembril korraldati tema auks Estonia kontserdisaalis kontsert, sisuks muidugi maestro helitööd. Tähelepanu äratasid tema huvitavad omanäolised prelüüdid jt klaveripalad, mida kandis küpselt ja intelligentset ette Erika Franz. Soololaule esitasid Olga Mikk-Krull ja Ludmilla Hellat-Lemba, keda klaveril saatis autor. Rahvaulikooli ja Tallinna Koolinoorsoo Muusikaühingu segakoorid Tuudur Vettiku ja Riho Pätsi juhatusel töid kuuldavale maestro parimad koorilaulud. Saal oli rahvast täidetud ja kiiduavaldustest polnud puudust.

Koolinoorsoo Muusikaühingu koor esines veel teiselgi tähtpäeval – 26. novembril kanti E. Griegi 20. surma-aastapäeva kontserdil Estonia kontserdisaalis ette "Olav Trygvason" ja "Uus isamaa". Prof. August Topman esitas orelil "Äse surma", L. Hellat-Lemba ja Karl Viitol aga soololaule, klaveril saatis Mart Saar.

Tartus oli järjestikku kaks koorikontserti: 25. novembril esines Vanemuises **Miina Hermanni** ja järgmisel päeval ülikooli aulas **Üliõpilaskonna segakoor**. Valitses IX üldlaulupeo kava. Häma kooril olid head naishääled. Enamik laule oli hästi välja töötatud. Lõpulaul oli muidugi "Tuljak". Üliõpilaste lauluga käis aga kaasas mingi seletamatu kahin, mis alles viimaste lisapalade ajal kadus. A. Karafin (Karindi) juhatus üliõpilaskoori temperamentselt, kippus sellega isegi

liialdama. Mõlemal kontserdil oli kaastegev noor viiuldaja Robert Peenemaa, teisel ka pianist Bruno Lukk, kes esitas 1. osa A. Karindi fis-moll Sonaadist.

Tallinna Meestelaulu Selts mälestas 5. novembril Estonia kontserdisaalis oma kadunud dirigenti **Konstantin Tüرنpud**. Lauldi tema laule. Juhatas prof. A. Topman. Iga laul oli hästi välja töötatud. Erilist tähelepanu äratasid sügavad bassid, mis tuletasid meelde orelitoone. Koorinumbrite vahel esines Alice Kopli-Wiegand, tõlgitsedes asjakohaselt Tüرنpu laule. Ka sellel kontserdil oli publikut palju.

Tormisele ilmale vaatamata oli palju rahvast kokku tõmmanud ka 13. novembril aset leidnud **Üle-eestilise Noorsoo Ühingu Tallinna Osakonna segakoori kontsert**. Valitud hääletega noortekoor jättis Anton Kasemetsa juhatusel väga hea mulje. Solistidest pälvis suurima tunnustuse N. Kanarik-Puusepp, kelle esinemises oli kõlavast ja selget diktsiooni.

Kui A. Keltjanova-Teras valitses oma kontserdil kõrge kõlarikka soprani üle, avaldades rasketes "Rigoletto" ja "Sevilla habemeajaja" aariates juba teatavat koloratuurtehnika, siis **pr. O. Lukki** kontserdi kohta kirjutab A. Lemba, et ta "korraldab juba mitu aastat oma lauluõhtuid, kuid puudusi, mille all tema ettekanne kannatab, pole ta seni suutnud kõrvaldada". Pianos ilmus võõrastav imelik kõla, ka jätsid

soovida rütm, intonatsioon ja diktsioon.

27. novembril antud kontsert näitas noore interpreedi **Valentine Riivese** kalduvust virtuooslikkusele, tunnustustväärivad olid kunstilised tulemused. Kavast õnnestusid eriti orelipäraselt ettekantud Bach'i Prelüüd ja fuuga, Rahmaninovi meeolukas "Eleegia" ja Liszti hiilgav "Hispaania rapsoodia".

60 mängijast koosnev **sümfooniaorkester** R. Kulli juhatusel esines huvitava kavaga, mis peateosena sisaldas G. Saint-Saënsi sümfoonia nr. 3. Vastukajad solistina esinenud Viktoria Korovina kohta olid aga vastukäivad.

V. Korovina esines **Estonias** Polimana Tšaikovski ooperis "Padaemand", millega tähistati 15 aasta möödumist R. Kulli muusikalise tegevuse algusest. Hermanni laulis Väino Sola Soomest. Saal oli publikut puupüsti täis. Oma osa andsid Olga Torokoff-Tiedeberg Liisana, A. Arder Jeletschina ja K. Viitol Tomskina.

O. Torokoff-Tiedeberg, kes laulis "Padaemandas" nii kenasti Liisat, hiilgas ka "Butterfly" etendusel. Partii oli talle tuttav juba Vanemuise päevilt. Noor lauljanna tundis end laval täiesti vabalt ja andis südantliigutava kuju, nii et tema 2. vaatuse aaria võttis publik vastu suurte kiiduavaldustega. Arnold Vissmann (Viisimaa) võlus oma loomuliku mängu ja kena häälega. Kiiduväärne oli ka koori õrn ja meeolukas laul, samuti orkester R. Kulli asjatundlikul juhatusel.

V. Sola, kes novembris 1927 laulis **Estonias** lisaks "Padaemandale" ka "Oneginis", lavastas samas O. Merikanto ooperi "Elina surm". Selle ooperi

laulupartiid olid lihtsad ja viisirikkad. Õnnetut Klausit mängis A. Arder, kes oma võimsa häälega mõjus rohkem kui lavalise kujuga. Kirsti osas rahuldus Veera Veem, nimiosas aga O. Mikk-Krull. Koor ja orkester J. Aaviku juhatusel täitsid oma ülesandeid suure hoolega.

Vanemuises tuli välja J. Snaga operett "Kelgukavaler", milles külalisena tegi kaasa A. Kopli-Wiegand. Laulus oli ta tugev ja tundeid esile kutsuv, sõnalises mängus aga abitu ja ebaloomulik nagu ikka.

Viljandi **Ugalas** etendati "Nahkhiirt". Oli palju õõnsaid kohti ja tegelastel polnud õiget hoogu. Õnnestunuim oli joodikutest vangivahtide stseen. Peaosas võlus oma kena häälega pr. M. Laid. Järjekindel oma osas oli Alfred Mering teatridirektorina. Orkester mängis kohati liiga valjusti, tempo kiirenemisel kaotas aga puhtuse ja täpse koosmängu.

Pärnu Maleva kontsert-hall 19. novembril oli saali publikut täis tõmmanud. Värvika tämbri, suure häälekultuuri ja õmatundelise lauluga esines N. Kanarik-Puusepp. Hugo Schütz tubli viiuldajana esines hingetungivalt, Vladimir Padva üleoleva tehnikaga.

13. novembril asetleidnud rahvakontserdist **Endlas** oli osavõtt aga vähene. Sümfooniakontserdi ettekanded G. Davidi juhatusel näitasid tõsiselt tehtud töö vilja. Esitati proloog Gounod' ooperist "Romeo ja Julia", fantaasia Massenet' ooperist "Herodias" ja Drigo Balletisüit. Paaži aaria Meyerbeeri ooperist "Hugenotid" laulis pr. Hilden, mõjudes oma häälevärviga ja elamusriikka soojusega.

Mati Märtin

mära peäl teine teistest ärra on," kirjutab ta oma "Õppetuses" (lk. 2). "Noodi hari" on toodud ka Wiedemanni sõnastikus saksakeelse "Liniensystem" tõlkena. A. Erlemann on selle terminiga nõus. "...tarvitakse nodide kirjutamiseks viis üksteise üle seisvad põik joont, neid nimetakse ühhesõnnaga jonesistemiks ehk nodi harjaks," kirjutab ta (lk. 12). K. A. Hermann võttis kasutusele "joonestik" ja J. Kappel tänapäevase "noodijoonestik".

Helireedelile leidis Rosenplänter nime "heälde-wija". "Heälde-wijaks nimetakse, kui ühhe oktawi esimesest nodist kahheksa noti järk järgult üllesminnakse," kirjutab ta ("Õppetus", lk. 12). Hiiumaa pastor G. F. Rinne, kes oma laulikus "32 Laulo nelja heälega laulda" käsitles ka noodiõpetust, kasutas terminit "toonni radda", sest see märkivat "teed heäldele polest, mis korra pärrast ikka peenemaks jäwad" (lk. 5). Hageni

"healerredel" ehk "toonleiter" on tänapäevases keeles "heliredel", mille võttis tarvitusele K. A. Hermann.

Oktaavidele uut vastet ei otsitud, ainult Tartu muusikaõpetaja A. Kiiss pakub oma raamatus "Koolilaulmise metoodika" (1932) selle asemel "kõrgusrühm". Terminid "esimene", "teine", "kolmas" ja "neljas oktaav" on tõlgitud saksa keelest: "üks kord leigatud nodid" (ingeschnittene Note) Hagenil, "ühhe kriipsuga oktav" Rosenplänteril ja "ühhe jonega oktav" Erlemannil. **Teine oktaav** on siis vastavalt "kaks korda leigatud", "kahhe kriipsuga" ja "kahhe jonega" oktaav, jne. K. A. Hermann nimetab **teist oktaavi** "kõrgeks", **kolmandat** "heledaks" ja **neljandat** "peeneks". Tänapäevased terminid võttis esmakordselt kasutusele vähetuntud muusikamees A. Ginemann oma raamatus "Pookstawi Noodi-õpetus" (1893). **Väike oktaav** oli Rosenplänteril "pissuke" ehk "märkimata oktav", Hagenil aga "leikamata oktav". **Suurt**

oktaavi nimetas ainult Ginemann "jämedaks oktaaviks".

Võtmemärgid kandsid Rosenplänteril nime "eestähhed", Hagenil "eesmärgid" ja G. F. Rinne "issitähhed", mis on kõik tõlgitud saksakeelsest "Vorzeichen". Hagen nimetab võtmemärke ka "pea-ettepannekuks", **juhuslikke märke** aga "lissa-ettepannekuks". "Kui juhtub nisuggune laulo wisi keskel ollema, mis nodi harja ees otsas mitte ei olle, siis saab temma nimmeks "lissa-ettepannek". Kirjutab Hagen ("Juhhataja", lk. 7). Juhuslikke märke kirjeldab ka Rinne: "Notide kirjjade sees juhhatatawad ühhed issitähhed nende kohhade peale, mis Noti heält aiavad kas pole Tooni üllewalle ehk pole Tooni allamalle" (lk. 5).

Erlemann lähtus saksakeelsest terminist "zufällige Vorzeichen" ja võttis kasutusele "juhtuwa märgid", mis tänapäeva ortograafia kohaselt on jäänud ka püsima.

(Järgneb)

Maestro konservatooriumi kolme diplomiga

Sajandi möödumisel eesti ühe harituma muusikategelase **PEETER LAJA** sünnist meenutan esimesi kokkupuuteid 1931. a. Võrust Pärnusse ümberasunud maestroga. Olin algkooli õpilane, kui ühte tundi koos koolijuhatajaga sisenes uus lauluõpetaja. Oli rühikas, energiliste liigutustega noorepoolne mees, must juuksekarh laubale tikkumas. Muusikariista puudumisel olid õppetöö läbiviimiseks vaid õpetaja hääleinstrument ja noodijoontega tahvel. Laulud said selgeks tema ees- ja kaasalaulmisel, helireedel ja nootide pikkused tahvlilt. Poolaasta hind sai õpilane tunnistusele üksinda esitatud laulu eest, ebumusikaalsed lapsed pidid peast oskama tundides õpitud laulude sõnu. Kõrvalepõikena – minu algkooli lõputunnistusel seisab õpetajate allkirjade rivis tema nime kummaline, hiljem mitte kunagi kohatud variant Lajal–Laja.

Kaubanduskeskkooli laulutundides juhtus sageli, et pärast mõningate laulude läbivõtmist lubas ta õpilased "häält puhkama", ise aga toetus käsipõsakil klaveri najale, tardudes sügavmõttelisusse. Läks märuliks: hakkasid liikuma kirjad, lendama nooled, tulistama minikumikad, muide ka õpetaja suunas, millele lisandus õpetaja järeleahvimine ja veiderdamine. Tunni lõppu kuulutatav koolikell tõi "mõtleja" reaalsesse ellu tagasi. "Ah juba läbi?!" lausuti poolimestamisi, poolnaljatamisi. Vahel tuli tundi, grammofon näpus. Mängis klassikalist muusikat, esitatavat kommenteerides. Mõnikord paistis olevat mingis erilises meeleolus ja sõnakestki lausumata istus klaveri taha ning esitas oma meeldival koolitatud baritonihäälel mingi ooperiaaria, millele järgnes lühisõnaline selgitus. Tänuikkuses meenutan neid hetki, kui lauluõpetaja viis mind esimestele kokkupuudetele ooperimuusikaga.

Peeter Laja oli Tallinna Konservatooriumi esimese lennu lõpetaja, saades diplomi nii orelil kui kompositsiooni erialal. Eelnevalt oli ta lõpetanud Tartus Rudolph Grewingi maineka eramuusikakooli. Perspektiivikale ja püüdlikule muusikule lisandus hiljem veel kolmaski sama kooli kõrghariduse diplom, tõendamaks laulu- ja muusikaõpetaja eriala omandamist. Täiendas P. Laja oma teadmisi ja oskusi Berliinis. Tegutses ta aastaid Tallinnas võimeka ja eduka organistina, suundus kahekümnendate lõpul provintsi, kus põhitöök kujunes laulu- ja muusikaõpetus koolides ning paralleelselt koordineerimine, tegutsemine organistina, klaverisaatjana, muusikakriitikuna. Olnud lühemat aega ametis Tartus, Väimelas ja Võrus, asus P. Laja 1931. a. Pärnusse ja jäi siin paikseks kuni surmani 13. aprillil 1970.

Sõjaajal perioodil oli ta siin keskne, otsitud ja lugupeetud muusikategelane, kes kõige muu kõrval avaldas kõrge hinnangu pälvitud kaheosalise "Klaverimängu õpetuse" ning laulupäevadel juhatas ühendkoore.

1944. a. oli P. Laja kohaliku lastemuusikakooli asutajaid ja esimene direktor tema jaoks raskete aegade saabumiseni 1950. a. Kohalikus ajalehes Tõõrahva Häälel ilmus 7. septembril pikk artikkel pealkirjaga "Kodanliku natsionalismi jäänustest ja nende säilitajatest Pärnu muusikaalus", milles favoriidirolli paigutatud Peeter Laja tembeldati mustast mustemaks. Alljärgnevalt tsitaate sellest laimusoperdisest. "...mitmekülgne "teenetega" tegelane ka saksa okupatsiooni päevil, ...püüdes ...kiskuda alla nõukoguliku õppetöö eesrindlikku taset, mustata kodanlike igandite levitamiseks nõukogude pedagoogika õilsaid põhimõtteid, ...Pätsi–Eenpalu–Uluotsa kurnajatekliki võimutsemise aastatel aitas... kogu innuga kaasa töötava rahva ekspluateerimisele, tööliste teadlikkuse tumestamisele, nende õiguste porritallamisele. ...võis siis näha kirikokontsertidel orelil ees, kust ta tööliste maapealse "põrgu" vaevade leevendamiseks saatis taevalikke viise... Teda võis siis näha... pidudel ja ballidel välgutamas taktikeppi kodanlikele tegeliskitele ülistuslaulude juhatamisel, ...koolis... eelistab neid, kes seda poliitiliselt ei vääri. Koolis töötavad... poliitiliselt mitteustavad inimesed. Isegi kooli kojameheks on... "Omakaitse"... orkestrant..., ...kiidab oma kooli seinalehe nime: "Crescendo". Nisugust poriga loopimist on selles soperdises veel küllaga. Tolle ajajärgu tavade vastaselt puudub selle kirjatüki all autori nimi. Artikliga sünkroonselt järgnesid Peeter Laja väljaheitmise Heliloojate Liidust ja vabastamine lastemuusikakooli direktori ametikohalt. Midagi veelgi hullemat temaga siiski ei juhtunud, tal võimaldati õpetajana edasi töötada ja mõnda koori või ansambli juhatada.*

Pärastsõja-aastail meie tutvus süvenes, jätkusid jutuajamised ja diskussioonid muusikateemadel. Toimusid need peamiselt kohvikus Kungla, kuhu pensionäripõlve pidav alati härrasmehena väljanägev maestro, kepp käes, oma pea igapäevasel jalutuskäigul sisse astus, et juua tass kohvi ja mõnikord, vastavalt võimalustele, tellida veel midagi... Kord kahmas ta mul meie vestluse ajal käsivarrest ja kamandas: "Lähme!" Läksimegi. Kiriku ukse ees tõmmati põuetaskust koblakas võti ja peagi olime omaimeselikult orelil juures. "Kuula!" Diplomeeritud orelkunstnik mängis mingit pikemat pidumeeleolulist uusloomingupala, mille lõpuosas kõlasid ENSV hümnimotiivid. Mängija emotsionaalsus ja esitatavasse jäägitu sisseelamine saavutasid ülima piiri: ta hingamine muutus puhkivaks ja katkendlikuks, näkku tõusis veri, silmad

Peeter Laja 1964

100

läksid punni... Mängupuldist lahkunud, kõndis erutatult kümme samm, peatus siis minu ees ja andis esitatule üleval häälel ise hinnangu: "Võimas, kurat!" Tema kogu helilooming on mahult tagasihoidlik ja harvaesitatav.

12. detsembril, Peeter Laja juubelidaatumil, on Eesti ja eriti Pärnu kultuuriüldsusel tõsine põhjus heita tagasipilk ühe Eesti läbi aegade harituma muusikategelase käidud teele, mis kestis Pärnus ligi neli aastakümnet. Kõike eelpooltoodud vaagides tekib küsimus, miks möödus selle andeka ja kõrgelt haritud maestro tööperiood mõnevõrra madalamal tasemel, kui võinuks ja pidanuks. Arvan, et peasüüdlaseks tuleb lugeda tema boheemlaslikku hinge- ja elulaadi, mis tõi aeg-ajalt kaasa töödistsipliini lõtvuse, sagedasti ägestumise ja alustatud tööde- tegemiste kergekaelise katkestamise. Sellele vaatamata on tema aastakümnete pikkune tegutsemine siinsel muusikapõllul jätnud Pärnu kultuurilukku hinnatava ja igati märkimisväärse panuse.

Kohalikul kultuuriametil on kavatsus panna hoonetele, kus muusikakool kunagi alustas ning kus maestro elas viimased aastakümned, tema mälestust jäädvustav memoriaaltahvel.

Arnold Anton

* Eesti Muusika Bibliograafilise Leksikoni andmeil taastati P. Laja kuulmine Heliloojate Liitu juba 1952. a., seega Stalini eluajal — tollal haruldane lugu. Eesti Heliloojate Liidus puuduvad selle kohta kirjalikud andmed. – Toim.

30. novembril 1912 Tallinnas sündinud **JAAN HARGELI** kooli- ja noorüraeg möödus Raplamaal Lelle kandis, kus tema isa Jaan tegutses isetegevusliku näitleja ja pillimehena. Absoluutse kuulumisega noormees alustas orkestritööd oboemängijana Tallinna Töölisteris, seejärel tegutses Estonia Teatri orkestris ja flötistina Tallinna kinodes. Tallinna Konservatooriumi lõpetas ta 1939. a., seejärel töötas samas õppejõuna. 1944. aastast kuni oma elutee lõppemiseni 30. jaanuaril 1966, seega üle 20 aasta, oli J. Hargel Tartu Vanemuise teatri dirigent ja muusikakooli (Elleri-kooli) oboeõpetaja (tuntuim õpilane H. Värvi).

"Tal oli täpne avalööök ja suurepärase muusikatunnetus"

Tema surmast on nüüd möödunud juba 30 aastat. Temaga koos töötanud inimesed peavad teda praegugi tippdirigendiks ja erakordse andega muusikuks. Vestlesin neist Valdeko Viru, Udo Kolgi ja Elsa Lambiga.

Tööl

"Hargel tundis hästi teatrite repertuaari. Kuigi ta polnud dirigeerimist õppinud, oli ta väga kindla käega. Dirigendi esimese löögi oskusest sõltub väga palju. Ta lõi väga osavalt etenduse lahti. Selles osas ei oska ma teda kellegagi kõrvutada," ütleb Valdeko Viru.

Sama meelt on Udo Kolk, kes mängis lühikest aega Vanemuise teatris tšellot. "Tema juhatusel oli mõnus mängida, sest tundsin alati täpselt ära loo alguse ja lõpu. Tema löök oli ülimalt täpne, kindel, selge.

Dirigendina oli Hargel kõrge klassi mees ka veel sellepolest, et ta valdas polümeetriat ja polüütmikat. Osale orkestrist andis mängus üht takti, osale teist. Selleks on väga vähesed võimelised."

Ning edasi üldistavamalt:

"Dirigendina on väga vähestel inimestel. Selleks on tarvis kahte suurt eeldust. Esiteks täpne muusika sisu ja rütmi tunnetus, rütmiline erkus. Teiseks – head füüsilised eeldused. Harglal olid need eeldused olemas."

V. Viru lisab, et osaliselt jäi J. Hargeli muusikaline võimete kogupalett avamata, kuna Vanemuise orkestrit vähendati üleliidulise korraldusega 50 mängijalt 30-le. Teisalt oli Hargel sobiv sellist orkestrit juhtima, kuna ta ei armastanud liiga keerulisi partituure. Ta hõrendas E. Aava "Vikerlaste" orkestratsiooni, leides, et see on "liiga paks". Hargel juhatas ka "Vikerlaste" raadiolindistust TÕ aulas.

Rõhutatakse samuti Jaan Hargeli välgikiiret reageerimist eksimuste päästmisel, kui solist hiilnes sisseastega, tuli liiga vara sisse või juhtus midagi muud ettenägematut. Valdeko Viru mäletab, kui kord "Carmeni" etendusel jätsid solistid paraja jao vahele, tegi dirigent

imekähku paranduse. Mitteklaappimine oli minimaalne, mida publik ei märganudki. E. Lambil on meeles, kui ta ise jättis Aida etendusel lauldes ühe löigu vahele, sest dekoratsiooni mahakukkumisest oli ta ehmunud. Teine kord "Vürst Igori" etenduse ajal, kui ta pidi Jaroslavnana koju jõudnud vürstile vastu tõttama ja teda kallistama, jooksis lavale suur rott (kes olid tollal Vanemuise tõsiseks nuhtluseks) ning E. Lamp jäi lauldes paigale. "Hargel päästis oma suure muusikaalsusega palju etendusi ära," teeb E. Lamp kokkuvõtte.

E. Lambi lemmikdirigent oli J. Hargel ka seetõttu, et ta oli muheda olemisega, mõjus lavalt vaadates julgustavalt. Seda märgivad ka teised.

"Ta oli täpne, nõudlik, kuid mitte pedant, oli alati koos orkestrantidega, sai kõigiga hästi läbi," räägib V. Viru. "Sellele aitas kaasa ka ta huumorisoon. Ta jutustas igasuguseid imelikke lugusid muusikainimestest enne sõda, kusjuures kunagi ei saanud aru, kus lõpeb tõde ja algab vigurijutt."

Udo Kolgile on meelde jäänud aga Hargeli mõnikord rabavad ütlused, lähenemised ootamatutest vaatenurkadest. Näiteks: "Klaver ei ole pill, kuna ta ei tekita pidevat, jätkuvat tooni, klaver on muusikaõpetamise vahend."

Oma dirigendiks saamistki seletas J. Hargel naljatamisi: "Sõja ajal kadus mu armas oboe ära, pidin hädaga hakkama dirigeerima."

Tegelikult mängis ta Vanemuisesse tulles algul ka ise oboistina orkestris kaasa ja lülitus hiljemgi vajadusel pillimehena orkestrisse.

Puhkehetkel

Headele suhetele pillimeestega aitas kaasa ka see, et Hargel oli meestega koos ka puhkehetkedel. Ta oli kirklik piljardimängija, kuid vanemuislaste hulgas siiski "igavene teine", võitja vaid ühel turniiril. Samuti lõi ta kaasa kaardimängus, eriti bridžis. Kaarte mängiti tollal tihti ringsõitude ajal, mida oli sõjajärgseil aastail palju. Hargel oli muhedalt ikka kaasas, kui E. Lambi sõnul "tõukasime bussi või autot, jõudsime erinevatesse paikadesse tahmaste ja tolmustena ning soojendasime end veoauto kastis raudahju juures."

Elsa Lamp ütleb ka, et Hargel hindas ka tegevust tennisemängijana ega öelnud iial, et sport ja laulmine ei sobi kokku. Kuigi Hargel dirigeeris peamiselt ooperid ja ballette – tavaliselt mõlemaid 2 lavastust hooajal – (V. Viru: "Enim pidas ta lugu klassikalismantilistest ooperitest."), on E. Lambile eriti meelde jäänud ta

dirigendina operetis "Mariza", mida etendati üle 400 korra.

Originaalseid ideid J. Hargelil jätkus: sagedase Werner Kohvikus istujana lubas ta lavale tuua J. S. Bachi "Kohvikantaadi". Ning Vanemuise lavale see ilmuski Ida Urbeli poolt ooperi moodi lavastatuna.

Kui levisid teated J. Hargeli raskest haigusest, mis viis ta tõepoolest enneaegselt manalasse, oli see vanemuislastele suur löök. Tema jäi aga ikka endiseks – muhedaks ja täpseks. Elu lõpupäevadel avaldus see veel ühes J. Hargeli paljude harrastuste valdkonnas – margikogumises. "Markide väärtuse tundjana kirjutas ta enne surma kõigile oma markidele hinna alla, et pärijad ei müüks neid liiga odavalt," meenutas V. Viru.

Malle Elvet

Jaan Hargel (paremal) koos Haim Druiga.

85

MUUSIKA - AJALUGU - KOOL - MUUSIKA

Saksa ajakirjas *Musik und Bildung* (Muusika ja haridus) selle aasta juuli-augusti kaksiknumbris on mitu artiklit muusika ja ajaloo seostest. Neile eelneb juhtkiri ajakirja ühe toimetaja, Hannoveri Muusika ja Teatri Kõrgkooli professori Hans Bässleri sulest. Toome sellest mõned autori põhüdeesid väljendavad katkendid, osalt raskepärast kirja pandud lauseid lühendades.

Sageli pole koolides muusikaõpetamisega asjad mitte päris korras. Teooriaga üleküllastumine, kitsas orienteerumine muusikalisele grammatikale valmistab mõnele piima, kuna puudub elavus, muusika mõju vahenditus. See on asja üks külg. Teine on mõtiskluste vahenditus, mis laias laastus on tänapäeval saavutatav vaid koolis. Kuna muusika võib oma sugestiivse jõuga esile kutsuda erinevaid mõjusid, on vajalik tema... ajaloolisuse teadvustamine, sest ta on ise osa ajaloost...

Õpilased kuulavad Mozarti "Väikest öömuusikat". Spontaanne reaktsioon: "Ei ole sugugi halb." Keegi kogu klassist ei suutu eitavalt ega tõrjuvalt üle 200 aasta vanusesse teosesse. Samamoodi võetakse vastu ka Ligeti Klaverikontsert ja Penderecki muusika, kuigi nad on hoopis teisest ajast ja teisel ajal. Õpilastel pole raske ümber lülituda ühelt esteetiliselt tegelikkuselt teisele, kuna nende spontaansus ja vahenditus pole millelegi muule

orienteeritud kui kuuldule. Õpilased koos muusikaüliõpilastega ja nende juhendajaga mängivad "Väikest öömuusikat" proffide seikluslikus arranžeringus: klaverikvartett koos paljude Orffi instrumentidega. Alguks on vaevane, mitte ajaloolise distantsi, vaid tehniliste raskuste tõttu... Ent kui raskused on ületatud, kasvab vaimustus muusika vastu...

Muusikaõpetus peegeldab ikka ajalugu. Kas viib ainult muusika kuulamine ajaloolisele diskussioonile või on vaja ka muusikat ennast nii käsitleda?

Ühes artiklis on lähemalt räägitud sellest, kuidas Schumanni teoseid läbi võttes said lapsed ülevaate helilooja staatusest, tema ajast, selles esteetilisest kontseptsioonides...

Ühe Põhja-Saksa väikelinna õpetaja tuli huvitavale ideele, kuidas elavdada muusikaõpetust ja anda sellele ajaloolist kandepinda. Kooliprogrammi raamides asus ta käsitleda Johann Joseph Fuxi ja Johann Philipp Kirnbergeri teoseid, mille partituurid on Schwerini liidumaa arhiivis ja mida pole ette kantud üle 200 aasta. Nad söitsid Schwerinisse, otsisid üles originaalpartituuri, tutvusid tollase väljaandmisetehnikaga, samuti muusikaolu olukorraga 18. sajandi hertsogi õukonnas. Kopeeritud teoseid töödeldi kompuutriga, lapsed asusid neid ette kandma, ühtlasi kirjutama kirjandeid selle aja muusikaelust. Nad tegid seda kõike suure kaasaelamisega...

Tihti peale peegeldab muusika ise ajaloo sündmusi. Selliseid nähteid võib leida

kõigi klassikute teostest. Ühes selles numbris avaldatud artiklis räägitakse, kuidas Schuberti muusikat käsitledes räägiti ühtlasi tema teostes peegelduvatest ajaloo sündmustest.

Teises artiklis on juttu sellest, kuidas Linton Kwez Johnsoni reggae-muusikas peegeldub Lääne-India saartelt tulnud inimeste elu praeguses Londonis, kuidas nad reageerivad nende ja teiste vähemusrühvete suhtes rakendatavale vägivaldale ja rõhumisele, kuidas nad ise vastavad vägivaldale vägivallega. Muusika aga taunib *homo homini lupus est* - ideoloogiat ning tuleb sellega vahetumalt ja paremini toime kui poliitikud...

Küsimus pole ainult konkreetsete poliitiliste sündmuste illustreerimises, vaid ka selle näitamises, et inimese elu kulgeb tihti suurel määral traditsioonide voogudes. ...Komponist arvestab muusikaajaluga, kasutades seda (kui on õnne) impulsi millegi uue avastamiseks, jõudes vana juurde naastes uuele tasandile.

Hartmund von Hentig on oma viimases teoses kirjutanud: "Ajaloolisus ei ole ei vanne ega õnnistus; ta on pigem tagasitõrjutud reaalsus. Ajaloolisus märgistab muutuses identiteedi äratundmise raskust ning jäävates seadustes muutuste ja mitmekesisuse võimalikkust."

Muusikal on selle tunnetamisel tähtis osa.

Tõlkinud

Herbert Vainu

(Algus 6. lk-l)

*Väägveres sai alguse uus puhkpillimuusika konkurss

8. oktoobril kõlasid Väägveres ja Tartus puhkpillid tähistamaks 160 aasta möödumist Eesti puhkpillimuusika rajaja David Otto Wirkhausi 160. sünnist.

Pidustused algasid nüüdseks likvideeritud Väägvere vana koolimaja hoones, kus isalt puhkpillimängu oskuse omandanud, juba 14-aastaselt teisi õpetama asunud ja oma orkestri 1869. a. esimesele eesti laulupeole võistumängimisele viinud Otto Wirkhaus töötas oma elu lõpuni 1912. a. Seal oli avatud uus näitus temaaegsetest pillidest ja rohketest fotodokumentidest. Väägveres D. O. Wirkhausi aegadest praeguseni populaarne pasunakoor mängis Sulev Hundi juhatusel.

Mälestuspäeval sai alguse uus tava - noorte puhkpillimängijate võistumängimine. Selle vastu oli elav huvi, kuid mitmed noored mängijad ei sõandanud tulla võistlema, kuna kooliaasta alles

algab. Neljast võistlejast sai esikoha ja preemiareisi Tšehhi muusikafestivalile Ülenurme muusikakooli 14-aastane flöödi eriala õpilane Heli Ernits.

Väägverest suunduti Tartusse D. O. Wirkhausi kalmule, kus taas mängis Väägvere pasunakoor. Seejärel Tartus Kaitseliidu majas

toimunud kahetunnisel kontserdil, kus valdavalt mängiti D. O. Wirkhausi loomingut, esinesid ka teised puhkpilliorkestrid. Tervitusi puhkpillipäevaks saatis Kanadast D. O. Wirkhausi pojapoeg Taavo Wirkhaus, kelle seoses oma orkestri kontserdiga polnud võimalik endal kohale tulla.

*Klaverimäng - töö, džässilaul - harrastus

4-aastaselt klaverit õppima hakanud, Elleri-kooli järel tänavu EMA klaveri eriala lõpetanud Ele Sonn asus sel sügisel tööle kodulinna teatris Vanemuine kontsertmeistrina. 9. novembril lavaküpsuks saavas Händeli barokkooperis "Xerxes" on tal kandev osa orkestris klavessiinimängijana, lauljatele on ta abiks "Montmartre'i kannikese" osade selgeksõppimisel.

Kõrvalharrastuseks on Ele Sonnil juba Elleri-kooli päevist olnud estraadilaul. Oktoobrikuu celviimasel päeval esitas ta Sven Kullerkupu ansambli saatel Vanemuise kohvikus Ameerika 30-ndate-50-ndate aastate menulugusid ja Valgre laule.

UUT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

* RAAMATUD

Fröhlich, Hans J. Schubert. – Wien, 1997. – 364 S.: Portr., Mus.
Grum-Gržimailo, T. N. Rostropovič i ego sovremenniki. – Moskva, 1997. – 375 s.
Muusikain asiansasto. – Helsinki, 1997. – 59 s.
Swedish orchestral music. – Stockholm, 1993. – 51 p.

* NOODID

- Bergonzi, Jerry. Inside improvisation series: Vol. 1: Melodic structures. – [Rottenburg], 1992. – 95 lk. + CD.
Christmas "POP" sing along: for concert band with audience participation / arr. by James D. Ployhar. – Miami, 1993. – Puhkpilliorkestrile.
Crook, Hal. Creative comping for improvisation: for all instruments intermediate to advanced levels. – [Rottenburg], 1992. Vol. 1 – 32 lk. + CD, Vol. 2 – 32 lk. + CD, Vol. 3 – 32 lk. + CD.
Ghisallo, Luigi di. Pepel: paso doble. – (Musik für Blasorchester).
Kustas Kikerpuu laule. – [Finland], 1997. – Häälele ak. märkidega. – 144 lk.: ill.
Kiseljov, Boris. Mašina-šina i Ahta-jahta [vene keeles]. – Tallinn, 1997.
Kolga-Jaani vanad laulud / koostaja: Ene Viiding. – I k., 1997. – Regilaulud. – 45 lk.: ill.
Naissoo, Uno. Laulud filmist "Viimne reliikvia". – Tallinn, 1997. – Häälele ak. märkidega. – 16 lk.
Rundel, Siegfried. In Harmonic vereint. – 1989. – Puhkpilliorkestrile.
Rundel, Siegfried. Vier Choräle für Bläser. Ab Quartett spielbar. – Hamburg, 1992.
Rundel, Siegfried. Wir grüssen mit Musik: Marsch. – 1991. – Puhkpilliorkestrile.
Saar, Peeter. Muusikikka pianolle. – 1997.
Schneider-Argenbühl, Walter. Posaunistenflirt: solistische Polka für 2 Posaunen. – 1996.
Sisask, Urmass. Libera me. – I k. Segakoorile a capp. 28 lk.
The best of Jule Styne / arr. by Jerry Nowak. – Milwaukee, 1982. – Puhkpilliorkestrile. – Partituur (32 lk.) + 35 häält (87 lk.).
The wonderful world of Disney (a medley for concert band). – Milwaukee, 1980.
Tüür, Erkki-Sven. Crystallisation I: für 3 Flöten, Glockenspiel und Streicher. – Frankfurt/M., 1996. – 45 lk.
Tüür, Erkki-Sven. Lamentatio: für Saxophonquartett. – Partitur und Stimmen. – Frankfurt/M., 1997. – Partituur (16 lk.) + 4 häält (20 lk. erineva numeratsiooniga).
Tüür, Erkki-Sven. Requiem: für Kammerchor, Klavier und Streicher. – Frankfurt/M., 1996.
Tüür, Erkki-Sven. Excitatio ad contemplandum: für vier Stimmen und Orgel. – Partitur. – Frankfurt/M., 1996.
Vaimulikud laulud. – Tallinn, 1997. – 1–4 häälele a capp. ja klaveri saatega. – IX, 47+45 lk.
Walters, Harold L. Deep river rhapsody. – Milwaukee, 1950. – Puhkpilliorkestrile.
Vlak, Kees. Rhapsodie Provencale. – 1995. – (Musik für Blasorchester).
Vlak, Kees. The castle of Bray. – 1995. – (Musik für Blasorchester).
- * CD-d**
Bartók, B. la. Cantata profana, Sz 94. The wooden prince, Sz 60 / perf. by soloists.
Chicago Symphony Orchestra and Chorus, cond. by Pierre Boulez. – Hamburg, 1992.
Bellmann, Carl Michael. Fred Åkeström sjunger Bellman + kammerorkester, dir. Hans Wahlgrén. – 1990.
Bellmann, Carl Michael. Mikael Samuelsen sjunger Fredmans Epistlar + Mats Bergström (kitarr). – 1990.
Bengtson, Peter. The maids = Jungfruna / after Jean Genet's play "Les Bonnes", perf. by soloists, Ensemble from The Royal Swedish Opera Orchestra, cond. by Niklas Wil.n. – Stockholm, 1996.
Boccerini, Luigi. Quintets I–VIII for string quartet and guitar / perf. by Richard Savino (guitar), The Artaria Quartet. 3 parts. – Los Angeles, 1991.
Boccerini, Luigi. Trois quintettes, opus 56 / esit. Patrick Cohen (pianoforte), Quatour Mosaiques. – 1993.
Brahms, Johannes. Lieder / vorgetr. von Monica Groop (mezzosoprano), Alexei Lubimov (piano). – Helsinki, 1997.
Contemporary music from Ireland. – Dublin, 1997.
El Cancionero de Palacio, 1474–1516: la musique a la cour de Ferdinand II d'Aragon et d'Isabelle de Castille / esit. Hesperion XX, Jordi Savall (viola da gamba, dir.). – 1991.
Guerrero, Francisco. Sacrae cantiones / esit. La Capella Reial de Catalunya, Hesperion XX, dir. Jordi Savall. – 1992.
Haydn, Joseph. Creation mass, Hob. XXII: 13. Rorate coeli desuper, Hob. XXII:3 / perf. by soloists, Collegium Musicum 30, cond. by Richard Hickox. – 1996.
Klami, Uno. – Teosed / erinevad esitajad. – 1997.
Mätlik, Heiki. Austusavalduus = Homenaje / esit. Heiki Mätlik (kitarr). – Tallinn, 1997.
Orff, Carl. Carmina Burana: chamber version / perf. by soloists, Kroumata Percussion Ensemble, Allmänna Sångern, Children's Choir from Uppsala Choir School, cond. by Cecilia Rydinger Alin. – BIS, 1995.
Reinecke, Carl. Works / perf. by Ensemble Villa Musica. – Detmold, 1994.
Safarikuoro. Matkassa / joht. Matti Heroja ja Viive Mäemets. – Helsinki, 1997.
Schmidt, Franz. Symphony No. 4: in C major / perf. by Marcy Chanteaux (cello soloists), Detroit Symphony Orchestra, cond. by Neeme Järvi. – Chandos, 1996.
Schnittke, Alfred. Chamber music. – BIS, 1995.
Sibelius, Jean. The trees op. 75 / perf. by Joonas Pohjonen (piano). – 1897.
Stravinski, Igor. Psalmensinfonie. Messe für gemischten Chor und doppeltes Bläserquintett. Babel / vorgetr. von Knabenchor Hannover, Radio-Philharmonie Hannover des NDR, Doppeltes Bläserquintett, Leitung Heinz Henning. – München, 1993.
Thompson, Randall. Symphony no. 2 / perf. by Detroit Symphony Orchestra, cond. by Neeme Järvi. – Chandos, 1996.
Tikka, Kari. Siinä on rakkaus / esitt. Esa Ruuttunen (bariton), oratorio-orkesteri. – Helsinki, 1997.
Vivaldi, Antonio. Concerti per flautino e flauto dolce / perf. by Dan Laurin (recorders), Bach Collegium Japan. – BIS, 1997.

EESTI KONTSERDI KONTSERDID DETSEMBRIS

- E 1.XII kell 18 Värska Sanatoorium, T 2.XII kell 19 Võru kultuurimaja Kannel, K 3.XII kell 18 Rápina Muusikakool, N 4.XII kell 18 Põlva Muusikakool, R 5.XII kell 19 Koeru Kultuurimaja, P 7.XII kell 17 Rakvere Kauri Kool, T 9.XII kell 19 Tallinna Raekoda, N 11.XII kell 18 Kuressaare Muusikakool – **Pirjo Levandi** (sopran), **Tarmo Eespere** (klaver). Duprac, Gounod, Bizet, jõulumuusika. Piletid 10; 20 – 25; 50.
T 2.XII kell 19 Pärnu Mai Keskuse Roheline salong, K 3.XII kell 19 Tallinna Raekoda, N 4.XII kell 19 Viljandi Jaani kirik – **RAEJAZZ** – Põhjala lood. Ansambel Ajastajad. Jaak Sooäär (kitarr), Raul Sööt (saksofon), Taavo Rimmel (bass), Toomas Rull (löökriistad), vokaalkvartett. Piletid 25; 50.
N 4.XII kell 19 Estonia kontserdisaal – **TIPPMUUSIKUD**. **ERSO**. Dirigent **Ralf Gothoni** (Soome), solist **Mark Lubotski** (viul, Saksamaa). Mendelssohn–Bartholdy, Mussorgski–Funtek. Piletid 30–75.
R 5.XII kell 19 Mustpeade Maja Valge saal – **Mark Lubotski** (viul, Saksamaa), **Ralf Gothoni** (klaver, Soome). Mozart, Janacek, Schnittke. Piletid 30; 60.
P 7.XII kell 12 Jõhvi kirik, K 17.XII kell 19 Niguliste, P 21.XII kell 19 Tartu Vanemuise kontserdisaal – **Margarita Voites** (sopran), **Pille Lill** (sopran), **Andres Uibo** (orel). Piletid 15; 30 – 25; 50 – 20–50.
K 10.XII kell 19 Pärnu Raekoda, N 11.XII kell 17.30 Kiviõli Kaunite Kunstide Kool, P 14.XII kell 16 Tartu Ülikooli aula, T 16.XII kell 19 Mustpeade Maja valge saal – **Hanna Heinmaa** (klaver). Chopin, Prokofjev. Piletid 10; 20 – 20; 40 – 25; 50.
R 12.XII kell 19 Eesti Kontserdi Väike saal – **Schubert klaveri peeglis I. Christiane Frucht** (Saksamaa). Piletid 25; 50.
L 13.XII kell 17–21 Estonia kontserdisaal – **Schubert klaveri peeglis II. MAMMUTKONTSERI**. Arbo Valdma ja Kolni Muusikaakadeemia üliõpilased. Piletid 30–75.
L 13.XII kell 18 Raasiku Kultuurimaja – **Gustav Ernesaksa sünniaastapäev**. RAM. Dirigent Ants Soots. Emesaks.
L 13.XII kell 16 Purtse Linnus, P 14.XII kell 15 Narva Linnus – **Hortus Musicus – 25**. Piletid 15; 30.
P 14.XII kell 19 Elva Raekoda, E 16.XII kell 19 Kärdla Kultuurimaja – **Tallinna Saksofonikvartett**.
N 18.XII kell 19 Estonia kontserdisaal – **ERSO**. Eesti Kontserdi Oratooriumikoor. Dirigent Andres Mustonen. Beethoven – Missa solemn. Piletid 100–300.
R 19.XII kell 18 Rápina kirik, L 20.XII kell 14 Vastseliina kirik, L 20.XII kell 19 Võru kirik – **Margarita Voites** (sopran), **Jüri Leiten** (trompet), **Andres Uibo** (orel). Jõulumuusika.
R 19.XII kell 18 Põltsamaa kirik, L 20.XII kell 18 Lihula Kultuurimaja, P 21.XII kell 11 Lügenuse kirik, kell 15 Jõhvi kirik, E 22.XII kell 18 Tallinna Toomkirik – **Kaunist jõulumuusikat RAM-ilt**. Dirigent Ants Soots. Piletid 25; 50.
T 23.XII kell 19 Estonia kontserdisaal – **jõulukontsert** (reserveeritud).
P 28.XII kell 18 Tõrva kammersaal, E 29.XII kell 19 Tartu Ülikooli aula, T 30.XII kell 19 Tallinna Raekoda – **Suur Muusikaakadeemia**. Mozarti ja Beethoveni kammeransamblid. Piletid 25; 50 – 50; 100.
K 31.XII Tallinna Raekoda – kell 15 ja 17 **ARSIS kellade ansambel**, kell 19 **Concerto Festivo**. Piletid 50; 100.

* * *

TALLINNA MUUSIKAKESKKOOLI KONTSERDID DETSEMBRIS

- 6.XII esinevad Matkamajas kell 15 Ene Metsjärve klaveriklassi ja kell 17 Kiek in de Kōkis Ivi Tiviku ja Kaido Välja viiuliklassi, 13.XII kell 15 Matkamajas Mirjam Keremi viiuliklassi õpilased.
Mustpeade Maja Olevi saal on kell 14 7.XII Rein Metsa, 14.XII Ira Flossi ja Kersti Sumera klaveriklassi ja 21.XII Helju Taugi saate- ja kammeransambli õpilaste päralt. 10.XII kell 18 esinevad seal Juta Ōunapuu (viul) ja Anne-Mari Riitsaar (klaver).
Ajaloomuuseumis on kell 16 7. detsembril Laine Leichter, Mart Laasi ja Leho Karini tšelloklassi, 14.XII Niina Murdvee viiuliklassi, Teatri- ja Muusikamuuseumis 21.XII Mai Katsuba ja Eve Paju-Tõevälja klaveriklassi õpilaste kontsert.

MEIE NAINE TOKIOS

* Sealsest muusikaelust

Ulla Kodama elab Jaapanis kuendat aastat – ühes Tokio eeslinnas. Kui ta viibis sel sügisel Eestis, pärisin talt üht-teist Jaapani muusikaelu kohta. Ulla Kodama sõnul on ta tundnud muusika vastu huvi ikka mõõdukalt ega loe end sel alal asjatundjaks. Ka pole ta pidev kontserdikülastaja.

Tema jaapanlasest mees on aga üliõpilaspõlves mänginud sümfooniaorkestris. Mees on tal nüüd juba pillimängust loobunud, kuid mõned vanad tuttavad elukutselised muusikud kutsuvad ka Kodama perekonna vahetevahel oma kontserte kuulama. Nende ja ka teiste kontsertide kunstilisele tasemele hinnangu andmisest Ulla Kodama loobus – ta ei pea end selleks kompetentseks. Küll aga on tal jutuajamistest mehe sõpradega jäänud mulje, et kutselised muusikud – kui nad pole just tähed – ei ela Jaapanis eriti hiilgavalt. Kellel võimalus, püüab välismaale mängima pääseda – kas püsivalt elama või vähemalt mõneks ajaks oma silmaringi laiendada.

Muusika ei ole Ulla Kodama tähelepanekute põhjal just jaapanlaste lemmikharrastus ja ülemaailmselt tuntud Sony firmat ei pea nad ka mingiks rahvuslikuks uhkuseks. Kuid entusiastide nii tegijatena kui kuulajatena muidugi leidub – põhiliselt muidugi levi-, aga ka rahva- ja süvamuusika osas. Levimuusika, peamiselt Ameerika ja Jaapani enda oma, domineerib muidugi ka raadios ja televisioonis, ent need rahuldavad ka teistsuguse muusika kummardajate huvisid. Ulla ise kuulab

peamiselt ühes teleprogrammis kindlal kellaajal toimuvaid klassikalise muusika kontserte.

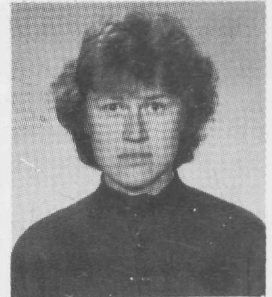
Jaapanis on üsna palju kooli- ja noorsookoore, kuid laulavad seal peamiselt ainult tütarlapsed. Poisid tema tähelepanekute põhjal kooridesse ei kipu, nende lemmikharrastuseks on kompuutrimängud.

Sellises suurlinnas, nagu on Tokio, on kontserte muidugi palju. Seal käivad esinemas mitmed ülemaailmse kuulsusega solistid, ansamblid ja orkestrid. Piletid on küllaltki kallid, näiteks Pavarotti ja Metropolitan Opera esinemisele koguni 60 000 jeeni. Eesti kroonidesse ümberrehekendamiseks tuleb see arv jagada 10-ga.

* Neeme Järvi Jaapanis

Iga-aastaseks külaliseks on Jaapanis Neeme Järvi. Sel suvel andis ta Tokios 2 kontserti oma Göteborgi orkestriga. Esimese kontserdi lõpul läks Ulla Kodama dirigendile tere ütlemaja Järvi andis talle pileti ka teisele kontserdile, mis toimus Tokio parimas,

ülihea akustikaga Santori Hallis. Ka kutsuti teda seejärel koos teiste väheste Jaapani eestlastega vastuvõtule, mille korraldas orkestrile Rootsi saatkond. Neeme Järvi oli

rõõmus eestlastega kohtumise üle. Ta teadis, et Jaapanis on nüüd ka Eesti saatkond ning selle töötajad olid nii kontsertidel kui ka vastuvõtul. Palju aega seal oma kodumaalastega vestlemiseks aga Neeme Järvil loomulikult ei jätkunud.

Rõõmu tegi aga see, et Järvi oli kontserdi kavva lülitanud ka eesti autori teose – muusika Eduard Tubina "Kratist". Nii teeb ta ära suure töö oma väikese sünnimaa tutvustamiseks. Peamiselt mängis aga Göteborgi orkester seekord Sibeliuse teoseid. Rahvast oli rohkesti, vastuvõtt soe. Ning Ulla Kodama võis veenduda, kuidas Jaapani muusikainimesed Järvit tunnevad ja austavad.

Küsitles **Herbert Vainu**

BEETHOVEN CHICAGOS 1936

Välismaaine orkester mängis Chicagos Beethoveni muusikat. Kontserdijärgsel banketil alustas üks sõnavõtja oma kõnet: "Leedid ja džentelmenid! Me oleme kõik Bithoveni mõju all. Sigade nuumamise ja nahkade töötlemise pooltest on Chicago ainulaadne. Kuid minu arvates pole liialdus öelda, et meie linnas pole isegi paarikümnet inimest, kes võiksid kirjutada sellise sümfoonia."

LOODUSTEADLANE TOUVENELLE PRANTSUSE AJALEHES LE MONDE 1910

Mis on laulja võrreldes lauljannaga? Mitte midagi või väga vähe. Loodus on teinud mehe rinna lamedaks ja jätnud ta ilma kõige kaunimast võimalusest väljendada kirge.

Mehed kahest suurest rahvusest püüavad kõige enam olla naiste moodi: inglased ajavad endal pidevalt habeme ära, venelased lõövad rusikaga vastu rinda.

KÄBEDATELE VASTAJATELE MUUSIKALEHT TASUTA

Muusikalehe saavad 1998. a. tasuta 10 kõige kiiremini eelmises numbris olnud ristsõna õiged lahendajad: *Cathy Sommer Pärnust, Arvo Sikk Vastseliinast, Milvi Kallaste Nuiast, Evald Kullerkupp ja H. Patune Rakverest ning tallinlased Ester Pomerants, Harry Kõlar, Renate Pihho, Väike Torop ja Liina Lepik.*

Seekord oli rasvasesse ruutu paigutatud tuntud akordionisti *Venda Tammanni* nimi. Temast ja tema õpilastest kavatakse ML kirjutada ühes oma järgmises numbris.

Toimetuse poolt jäetud võimaluse näidata oma tähelepanelikkust (*Tammanni* nime lõpus puudus üks n) kasutasid ära *C. Sommer* ja *L. Lepik*. Tallinlastele-tartlastele jäetud limiidini – 5 tasuta Muusikalehte – jõudis viimase vastus üheaegselt teistega. Tähelepanelikkus andis 1998. a. tasuta Muusikalehe saamise õiguse *Liina Lepikule*.

MULLUNE REKORD LÖÖDUD

1996. AASTAL SAI MUUSIKALEHT 210 KAAS-TÖÖD. TOIMETUSEPOOLSE TÖÖ LÕPUKS SELLE NUMBRI KALLAL 5. NOVEMBRIL OLI NEID KÄESOLEVAL AASTAL LÄEKUNUD 214. LISAKS FOTOD. ENAMIK NEIST ON ILMUNUD VÕI OOTAVAD AVALDAMISE JÄRJEKORDA. TOIMETUS LOODAB, ET MEIE KIRJASAATJATE RING VEELGI LAIENEB NING SEEGA VÕIME ME MITMEKÜLGSEMALT VALGUSTADA EESTI MUUSIKAELU.

Väike ülesanne Muusikalehe lugejale

Meie väljaannet (indeks 69865 ajakirjade rubriigis) võite tellida 1998. aastaks Eesti Posti kaudu 15. detsembrini, toimetuse kaudu aasta lõpuni. Aastatellimus 80, poolaastaks 45, kvartaliks 24 EEK. Üsiknumber 8.00. Arvutage välja, milline variant on teile kõige soodsam!